

स्वर्गवासी सौ. बाइ मोंधीना स्मरणार्थे भेट.

अहम्

सार्थं भववैराग्यशतकम् ।

प्रकाशक—

स्वर्गवासी सौ. बाइ मोंधीना स्मरणार्थे—

तेमना पुत्र

शा. शीवलाल चत्रभुज, गारीयाधार.

तथा तेमनी पुत्री

मौ. ज्हेन हरकोर चत्रभुज, पालीताणा.

मुंबई निर्णयसागर छापखानामां छापीने प्रसिद्ध कर्तुं.

वीरसंवत् २४४४, विक्रम सं० १९७४, सन १९१८.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૅપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૮-૩૬ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ સાધ્વિન્ય વૈરાગ્યશાસ્ત્ર

વિષય ૬૬૪૩:૪

स्वर्गवासी सौ. बाइ मोंधीना स्मरणार्थे भेट.

अहम्

सार्थं भववैराग्यशतकम् ॥

प्रकाशक—

स्वर्गवासी सौ. बाइ मोंधीना स्मरणार्थे—

तेमना पुत्र

शा. शीवलाल चत्रभुज, गारीयाधार.

तथा तेमनी पुत्री

सौ. बहेन हरकोर चत्रभुज, पालीताणा.

मुंबई निर्णयसागर छापखानामां छापीने प्रसिद्ध कर्यु.

धीरसंवत् २४४४, विक्रम सं० १९७४, सन १९१८.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી ડૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
(૧૯૩૯)

Printed by Ramchandra Yesu Shedge, Nirnaya-Sagar Press,
23, Kolbhat Lane, Bombay.

Published by Shah, Shivalal Chatrabhuj, Gariadhar, Kathiawar.

વે બોલ.

આ અપાર સંસારરૂપી વિકટ અટવીમાં પરિભ્રમણ કરતા દરેક પ્રાણીને સન્માર્ગે દોરનાર વૈરાગ્ય એ કુશલ ભોમિયો છે. રાગ-દ્વેષાદિ શત્રુઓથી ભયંકર બનેલા સંસારમાં રક્ષણ કરવાને વૈરાગ્ય એ વજ્રમય બરુતર સમાન છે. વૈરાગ્યવાન મનુષ્યને શારીરિક તથા માનસિક દુઃખો સ્પર્શ કરી શકતા નથી; ઇટલુંજ નહીં, પણ છેવટે અનન્તસુખમય મોક્ષપુરીમાં પહોંચવાને વૈરાગ્ય અદ્વિતીય સાધન છે. તાત્ત્વિક—આત્મિક વૈરાગ્ય અલ્પસંસારી પ્રાણીઓને જ આવેછે. સાંસારિક દરેક પ્રપશ્ચો ભયથી પરિપૂર્ણ છે, પણ વૈરાગ્યને કોઈનો પણ ભય નથી. એક પ્રસિદ્ધ કવિએ કહ્યું છે કે—

“ ભોગે રોગભયં કુલે ચ્યુતિભયં વિત્તે નૃપાલાદ્ ભયમ્,
માને દૈન્યભયં બલે રિપુભયં રૂપે તરુણ્યા ભયમ્ ।
શાસ્ત્રે વાદભયં ગુણે સ્વલભયં કાલે કૃતાન્તાદ્ ભયમ્,
‘સર્વં વસ્તુ ભયાન્વિતં ભુવિ નૃણાં વૈરાગ્યમેવાઽભયમ્’” ॥૧॥

માંટે આલોક અને પરલોકમાં સુખી થવાને ઇચ્છતા દરેક મનુષ્યે વૈરાગ્યનો આશ્રય લેવા પરિશીલન કરવું જોઈએ.

મારાં માતૃશ્રી, કે જેઓના સ્મરણાર્થે આ પ્રન્થ છપાવવામાં આવ્યો છે, તેઓ વૈરાગ્યપ્રિય હતા. ‘વીશસ્થાનક’ની ઓઢી કરતાં તેમનો અઢારમી ઓઢી પૂર્ણ થતાં સ્વર્ગવાસ થયો. તેમની ઓઢી

વજ્રવાને માટે આ ગ્રન્થ બહાર પાડવામાં આવ્યો છે, કે જે ગ્રન્થ તેમને પરમપ્રિય વૈરાગ્યનો જ પોષક છે.

વૈરાગ્યનો મુખ્ય આધાર જ્ઞાન છે. જ્યાં સુધી મનુષ્ય સારાસાર યા હેય-ઉપાદેય સમજ્યો નથી ત્યાં સુધી, સંસારની પરિણતિ આપ્યા સિવાય તેને વૈરાગ્ય આવવો દુર્લભ છે. પ્રભુ કોણ હતા ?, તેઓએ શું શું મહાન્ કાર્યો કર્યા, પ્રભુ શ્રીમહાવીરની આજ્ઞા શું છે ?, તીર્થકરોમાં શું શું ગુણો હતા ?, પૂજા સામાયિક પ્રતિક્રમણ પોસહ યાત્રા વિગેરે ધાર્મિકક્રિયાઓનું તાત્પર્ય શું છે ?, તે તે ક્રિયાઓ કરવાથી આપણો આત્મા કેવો થવો જોઈએ ?, આ પ્રમાણે જ્યાં સુધી સમજવામાં ન આવે ત્યાં સુધી તે તે ક્રિયાઓનું વાસ્તવિક ફલ મળતું નથી. દેવચન્દ્રજી મહારાજે કહ્યું છે કે—

“સ્વામીગુણ ઓઢાંચી સ્વામીને જે મજે, દરીશન શુદ્ધતા તેહ પામે.”

જો કે કેટલાએક શુષ્કજ્ઞાનીઓ વ્યવહારનો લોપ કરી ભગવાનની આજ્ઞાના વિરાધક થાયછે તેઓ કરતાં તે તે ક્રિયાઓ કરનારા આરાધક છે, પણ જો સાથે સાથે સમજણ પૂર્વક ક્રિયા કરવામાં આવે તો “જ્ઞાન-ક્રિયાભ્યાં મોક્ષઃ” એ મહાન્ પુરુષના શાક્ય પ્રમાણે મોક્ષ મળવો સુલભ થાય.

આપણે જિનદેવના ભક્ત છીએ, વીતરાગ પ્રભુના ઉપાસક છીએ, છતાં આપણામાં રાગ-દ્વેષની પરિણતિ ઓછી ન થાય, ક્રેશ-કંકા-

સમાં મન્યા રહીએ, તો અવશ્ય માનવું જોઈએ કે તે પરમોપરીક વીતરાગદેવની આજ્ઞા આપણે સમજ્યા નથી. શ્રીમદ્ યશોવિજયજી ઉપાધ્યાયજીએ કહ્યું છે કે—

“પઢિકમણું મૂઠપદે ભાણ્યું, પાપતણું અણ કરવું.”

માટે દરેક ક્રિયા કરતાં કરતાં આપણે ડંચી હૃદે પહોંચવું જોઈએ, કે જેથી શુષ્કજ્ઞાનીઓને આપણી નિન્દા કરવાનો સમય ન આવે.

મારી શ્રાવિકા બહેનો પ્રત્યે—

મારે જણાવવું જોઈએ કે—ગૃહસંસારને ક્લેશરહિત આનન્દમય અને આદર્શરૂપ બનાવવામાં પુરુષો જેટલા જવાબદાર છે, તેના કરતાં સ્ત્રીઓ ઉપર વધારે જોખમદારી રહેલી છે. જે સ્ત્રીઓ—પૂજ્ય બઢિલો પ્રત્યે પોતાની શી ફરજ છે ?, પતિ તરફ કેવા વિનીતભાવે વર્તન રાખવું જોઈએ ?, બાઝ-બઝાંઓને સદાચારી અને સુશીલ બનાવવાને પોતાના આચાર વિચાર કેવા કોમલ અને શુદ્ધ હોવા જોઈએ ?, પોતાની ભાષા કેવી મૃદુ અને નિર્દોષ હોવી જોઈએ ?; એ બરાબર સમજેછે, અને તે પ્રમાણે વર્તનમાં મૂકેછે તે સ્ત્રીઓનો સંસાર સ્વર્ગમય બનેછે. એટલું જ નહીં, પણ ઘરના વીજા મનુષ્યો તેનું અનુકરણ કરતા હોવાથી તે સ્ત્રીઓ, વીજાઓને પણ સન્માર્ગે દોરાવામાં કારણ બનેછે. માટે દરેક સ્ત્રીઓએ પોતાનું કર્તવ્ય શું છે ?, તે સ્પષ્ટ લક્ષ્યમાં રાખવું જોઈએ. પણ જ્યાં સુધી કેળવણી

લીધી ન હોય—જ્ઞાન શીખ્યા ન હોઈએ, ત્યાં સુધી આચાર—વિચાર સુધરવા કઠિન છે; માટે પ્રથમ જ્ઞાન મેઝવવાને તત્પર થવું જોઈએ.

મારો જન્મ ગારીયાધાર જેવા નાના ગામડામાં થયેલો હોવાથી પંદર વર્ષ સુધી તો મને કર્તવ્યાકર્તવ્યનો ગન્ધ પળ નહોતો. પણ ત્યાર પછી ક્રમે ક્રમે અભ્યાસ વધતાં મને સ્વાત્રી થઈ છે કે જ્ઞાન એ અલૌકિક चीज છે. મને એમજ માસે છે કે—પંદર વર્ષ સુધી હું જન્મીજ નહોતી, પણ ડ્યારથી જ્ઞાનનો અંશ જાણવામાં આવ્યો ત્યારથીજ જન્મી છું. પણ, પશ્ચપ્રતિક્રમણ કે નવસ્મરણ ગોંધી ગયા એ કાંઈ સ્વરૂપ જ્ઞાન નથી, પરન્તુ તેનો અર્થ સમજીએ, જીવ અજીવ વિગેરે તત્ત્વોને યથારૂપ ઓઝાડીએ ત્યારેજ આત્મા સ્વરો આનન્દ મેઝવે છે. છેવટે મારી નમ્ર પ્રાર્થના છે કે—દરેક બ્હેનો ક્રમસર જ્ઞાન વધારી, પોતાની અજ્ઞાનતા દૂર કરી, સંપ નિશ્ચાલસહૃદય નમ્રતા શાન્તપ્રકૃતિ વિગેરે ગુણોનો ક્રમે ક્રમે સંચય કરી પોતાના આચાર-વિચાર સુધારશે, અને કેઝવણીમાં વધારો કરી પોતાની જાતિને ઉચ્ચ સ્થાને મૂકશે, તો અમારો પ્રયાસ સફળ થયો માનીશું.

લી. સૌ. બ્હેન હરકોર, તે શા. મોહનલાલ ગોવિંદજીના પત્ની,
પાલીતાણા.

नमोऽर्हज्यः ॥

॥ अथ सार्थं भववैराग्यशतकम् ॥

संसार^{*}म्मि असारे, नत्थि सुहं वाहि-वेअणापउरे ।
जाणंतो इह जीवो, न कुणइ जिणदेसिअं धम्मं ॥ १ ॥

अनेक प्रकारनी व्याधिओ अने वेदनाओथी भरपूर
एवा आ असार संसारमां आ जीवने कोइ पण गतिमा
क्षण मात्र पण सुख नथी. आवी रीते आत्मा संसारने
असार जाणे छे छतां पण बहुलकर्मी होवाथी वीतराग
भगवंते उपदेशेलो दयामूल धर्म करतो नथी, अने संसा-
रनो लोलुपी-लालचु थइ धर्मरत्न गुमावे छे. ॥ १ ॥

अज्जं कल्लं परं परारिं, पुरिसा चिंतन्ति अत्थसंपत्तिं ।
अंजलिगयं व तोयं, गलंतमाउं न पिच्छन्ति ॥ २ ॥

* संसारेऽसारे नास्ति सुखं व्याधि-वेदनाप्रचुरे । जानन्निह जीवो न
करोति जिनदेशितं धर्मम् ॥ १ ॥ + अद्य कल्ये परस्मिन् परतरस्मिन् पुरुषा-
श्चिन्तयन्त्यर्थसम्पत्तिम् । अज्जलिगतमिव तोयं गलदायुर्न पश्यन्ति ॥ २ ॥

पुरुषो चिंतवे छे के—“आजे धननी प्राप्ति थशे, काले धन मळशे, पोर मळशे, परार मळशे, पैसा एकठा करी सुखी थइशुं, पैसो मेळवी धर्म करीशुं”, आवी रीते विचारमांने विचारमां समय गुमावे छे, परन्तु ते पुरुषो हथेळीमां रहेलुं पाणी गळी जायछे तेम आयुष्य गळी जाय छे ते देखता नथी. ॥ २ ॥

जं कैल्ले कायवं, तं अज्जं चिय करेह तुरमाणा ।
बहुविग्घो हु मुहुत्तो, मा अवरण्हं पडिक्खेह ॥ ३ ॥

मनुष्यो चिंतवे छे के—काले धर्मकार्य करीशुं, परंतु काल कोणे दीठी छे ?; काले शुं थशे तेनी कोने खबर छे ?। माटे हे भव्यो ! जे धर्मकार्य काले करवानुं होय तेने विलंबरहित आजे ज करजो—जरा पण ढील करशो नहीं. कालचक्र कायाने चरे छे, धर्मकार्य करवामां खरे-खर एक मुहूर्त पण घणा विघ्नो बाळो होय छे. माटे पाछला पहोरे पण करवानुं होय तेने प्रथम पहोरमां ज करी ल्यो, कारण के क्षणमांहे आयुष्य पूरुं थशे तो ते वखते शुं करशो ? ॥ ३ ॥

* यत् कल्ये कर्तव्यं तदयैव कुरुध्वं त्वरमाणाः ।

बहुविघ्न एव मुहूर्तो माऽपराहं प्रतीक्षध्वम् ॥ ३ ॥

*ही ! संसारसहाव-चरियं नेहाणुरायरत्ता वि ।

जे पुव्वण्हे दिट्ठा, ते अवरण्हे न दीसन्ति ॥ ४ ॥

संसारना स्वभावनुं अतिकारमुं चरित्र देखी खरेखर खेद थायछे-दिलगीरी उपजेछे, कारण के-स्नेहना अनुरागे आसक्त अने प्रीतिथी परिपूर्ण एवा माता पिता बांधव स्त्री विगेरे संबंधीओ के जेओने पहेले पहोरे सुख-शान्तिमां देख्या हता तेओ पाछले पहोरे देखाता नथी !, संसारनो आवो भयङ्कर स्वभाव देखीने पण मुग्ध जीवो तेमां ज आसक्ति राखेछे ते शोचनीय छे. ॥ ४ ॥

मा सुयह जग्गियव्वे, पलाइयव्वम्मि कीस विसमेह ? ।
तिन्निजणा अणुलग्गा, रोगो अजरा अमच्चू अ ॥ ५ ॥

हे जीवो ! जागवाने ठेकाणे सूइ न रहो-धर्म कृत्यमां प्रमाद न करो, कारणके काळरूपी पारधि तमारी पछवाडे पड्यो छे जे अणचिन्तव्यो तमारो विनाश करी दुर्लभ मनुष्यभव निष्फल करी नाखशे. वळी, ज्यांथी पलायन करी जवुं जोइए त्यां विसामो खावा केम बेठा छो ?,

* ही ! संसारस्वभावचरितं स्नेहानुरागरत्ता अपि । ये पूर्वाह्णे दृष्टास्तेऽपराह्णे न दृश्यन्ते ॥ ४ ॥ + मा स्वपित जागरितव्ये पलायितव्ये कस्माद् विश्राम्यथ ? । त्रयो जना अनुलम्भा रोगश्च जरा च मृत्युश्च ॥ ५ ॥

कारण के—रोग जरा अने मृत्यु ए त्रण चोरो तमारी पछवाडे पड्या छे. माटे धर्मकृत्यमां जरा पण प्रमाद न करो, अने संसारमांथी जल्दी पलायन करी जाओ के जेथी जन्म जरा मृत्यु रोग अने शोकादिनो भय सदाने माटे विनाश पामे ॥ ५ ॥

दिवस-निसाघडिमालं, आउसलिलं जिआण घेत्तूणं ।
चंदाइच्चबइल्ला, कालऽरहटं भमाडन्ति ॥ ६ ॥

आ संसार रूपी कूवो छे, सूर्य अने चन्द्र रूपी रातो अने धोळो एवा बे बळवान् बळद छे. ते सूर्य अने चन्द्र रूपी बळदो, दिवस अने रात्रि रूपी घडाओनी पंक्ति वडे जीवोना आयुष्यरूपी पाणीने ग्रहण करी काळरूपी रेंटने फरवेछे—आयुष्यरूपी पाणी रात्रि दिवस खूटे छे, तेम नजरे जोवा छतां हे भव्य प्राणीओ! तमने संसारथी उदासभाव केम थतो नथी ? ॥ ६ ॥

सा नत्थि कला तं नत्थि, ओसहं तं नत्थि किंपि विन्नाणं ।
जेण धरिज्जइ काया, खज्जन्ती कालसप्पेण ॥ ७ ॥

* दिवस-निशाघटीमालया आयुःसलिलं जीवानां गृहीत्वा । चन्द्राऽऽ-दित्यबलीवदौ कालाऽरहटं भ्रमयतः ॥ ६ ॥ + सा नास्ति कला तन्नास्त्यौषधं तन्नास्ति किमपि विज्ञानम् । येन धार्यते कायः खाद्यमानः कालसर्पेण ॥ ७ ॥

हे भव्यजीवो ! काळरूपी सर्पें खावा मांडेली देहनुं जेणे करी रक्षण करीए एवी कोइ बहोतेर कळामांनी कळा देखाती नथी, एवं कोइ ओसड दृष्टिगोचर थतुं नथी, तेम एवं कोइ विज्ञान हस्ती धरावतुं नथी—बीजां सर्वजातिनां विष उतरे पण डसेला काळरूपी सर्पनुं विष उतरे नहीं. महा समर्थ पुरुषोनां वज्रजेवां शरीरने पण काळरूप सर्प गळी गयो छे, तो पछी आपणा जेवानी काची कायानो शो भरोसो ? माटे विलम्ब रहित धर्मकृत्य करी ल्यो ॥ ७ ॥

दीर्घरफणिंदनाले, महियरकेसर दिसामहदलिल्ले ।
ओ ! पीयड कालभमरो, जणमयरंदं पुहविपउमे ॥८॥

घणी खेदनी वात छे के—जेनुं शेषनागरूप मोडुं नाळवुं छे, जेना पर्वतो रूपी केसरा छे, जेना दस दिशारूप विशाल पणों छे एवा आ पृथ्वीरूप कमळमां, काळरूप भ्रमर, मनुष्यरूप—समग्रलोक रूप रसने पीवेछे ! भमरो कमळमांथी एवी रीते रस ले छे के जेथी कमळने जरा पण इजा थाय नहीं, वळी ते मधुरस्वरे बो-

* दीर्घरफणीन्द्रनाले महीधरकेसरे दिशामहादले ।

ओ ! (पश्चात्तापः) पिबति कालभ्रमरो जनमकरन्दं पृथ्वीपद्मे ॥ ८ ॥

लीने पोताना खप जेटलो ज थोडो थोडो रस ले छे;
परन्तु अहीं काळरूप असंतोषी भमरो तो पृथ्वीरूप
कमळमांथी समग्रलोक रूप रसने अनेक प्रकारनी व्या-
धिओ अने वेदनाओ रूप क्रूरपणुं वापरी चूसी ले छे,
एटले के—ते क्रूर काळ कोइ पण प्राणीनुं भक्षण कर्या
विना रहेतो नथी.

लोकोमां एवुं कहेवाय छे के—आ समग्र पृथ्वीने शेष-
नागे पोताना मस्तक उपर उपाडी राखी छे. आवी लोको-
क्तिथी अहीं पृथ्वीरूप कमळनुं शेषनागरूप नाळवुं कह्युं.
वळी जेम कमळमां केसरा होय छे तेम अहीं पृथ्वीरूप
कमळने पर्वतो रूप केसरा कह्या, अने दस दिशाओ
मोटां मोटां पांदडांओने ठेकाणे समजवी. आवा पृथ्वी-
रूप मोटा कमळमांथी लोकरूप रसने निरन्तर पीतां
पण काळरूप भमरो हजु सुधी तृप्त थयो नहीं, तृप्त
थतो नथी, अने तृप्त थशे पण नहीं !. माटे हे भव्य-
प्राणीओ ! काळरूप असन्तोषी भमराना आस्वादनमां न
अवाय एवा आत्मस्वरूप पामवाना साधनमाटे प्रमाद
त्यागी उद्यम करो ॥ ८ ॥

*छायामिसेण कालो, सयलजिआणं छलं गवेसंतो ।
पासं कह वि न मुंचइ, ता धम्मे उज्जमं कुणह ॥ ९ ॥

जे शरीरनी छाया देखाय छे, अने निरन्तर शरीरनी साथे ज फरे छे, ते छाया नथी पण ए तो छायाने बहाने काळ फरे छे. शत्रु जेम निरन्तर छळ-भेदने ताकतो फरे छे, अने झपाटामां आवतां पोतानुं कुकृत्य पूरुं करे छे; तेम छायाने बहाने रात्रि-दिवस छळ-भेदने ताकतो क्रूर काळ प्राणीनी क्यारेय पण केड मूकतो नथी. 'प्राणी क्यारे स्खलना पामे के एने हुं पकडी लउं' आवी दुष्ट वांछाये ते रात्रि-दिवस छायाने बहाने पाछळ पडेलो छे, ते ओचिंतो जरूर पकडी लेशे. अने ते वखते तमने पश्चात्ताप थशे के—'अरेरे ! आपणे कांइ धर्मसाधन करी शक्या नही !' । माटे काळना सपाटामां आव्या नथी त्यां सुधीमां जिनप्ररूपित धर्मने विषे प्रयत्न करी ल्यो ॥ ९ ॥

* छायामिसेण कालः सकलजीवानां छलं गवेषयन् ।

शार्धं कथमपि न मुञ्चति तस्माद् धर्मे उज्जमं कुरुध्वम् ॥ ९ ॥

કાલમ્મિ અણાદ્દે, જીવાણં વિવિદ્ધકમ્મવસગાણં ।
તં નત્થિ સંવિદ્ધાણં, સંસારે જં ન સંભવદ્ ॥ ૧૦ ॥

અનાદિકાલને વિષે ક્રોધ માન માયા અને લોભને
યોગે વિવિધ પ્રકારના કર્મને વશ થયેલા જીવોને આ
સંસારમાં એવો કોઈ સંબંધ નથી કે જે ન સંભવે, અ-
ર્થાત્ સમગ્ર સંબંધે આ જીવો સંસારમાં ભટક્યા છે, પણ
જો જિનવરનો ધર્મ સ્વીકારી રૂઢી રીતે પાળે તો સંસા-
રરૂપ ચક્રમાં ન ભમે ॥ ૧૦ ॥

બંધવાં સુહિણો સર્વે, પિઅ-માયા પુત્ત-ભારિયા ।
પેઅવણાઓ નિઅત્તન્તિ, દાઝણં સલિલંજલિં ॥ ૧૧ ॥

હે જીવ ! બાંધવ મિત્રો મા વાપ સ્ત્રી અને પુત્ર એ
કોઈ તારાં સગાં નથી, પણ દેહનાં સગાં છે. કારણ કે—
મૃત્યુ થયા પછી દેહને વાઢી પાણીની અંજલી આપી
શ્મશાનથી પોતપોતાના સ્વાર્થને સંભારતા પોતપોતાને
ઘેર પાછા જાય છે, પણ તેમાનું કોઈ વહાલું સગું તારી

* કાલેઽનાદિકે જીવાનાં વિવિધકર્મવશગાનામ્ । તન્નાસ્તિ સંવિધાનં સંસારે
યન્ન સંભવતિ ॥ ૧૦ ॥ + બાન્ધવાઃ સુહૃદઃ સર્વે માતા-પિતરૌ પુત્ર-ભાર્યાઃ ।
પ્રેતવનાદ્ નિવર્તન્તે દત્ત્વા સલિલાઽજલિમ્ ॥ ૧૧ ॥

साथे आवतुं नथी. माटे तेओनी खोटी मूर्छा त्यागी तारी संगाथे आवनारा धर्मने आदर के जेथी तारो जल्दी निस्तार थाय ॥ ११ ॥

विहडन्ति सुआ विहडन्ति, बंधवा विहडन्ति
सुसंचिआ अत्था । इक्को कह वि न विडहइ,
धम्मो रे जीव ! जिणभणिओ ॥ १२ ॥

हे जीव ! दीकराओनो वियोग थाय छे, बान्धवो वि-
खूटा पडे छे, अने घणा परिश्रमथी मेळवेली सम्पत्ति
पण वियुक्त थाय छे. एटले के तेमने मूकीने तारे जवुं
पडशे, अथवा तने मूकीने तेओ चाल्या जशे, पण एक
जिनराजे कहेला धर्मनो कोइ काळे पण वियोग थवानो
नथी, अर्थात् आ जीवने साचुं सगपण तो धर्मनुं ज छे,
बीजुं सर्व आळ पंपाळ छे. माटे जिनधर्म उपर साची
श्रद्धा राखी तेनुं ज सेवन कर. ॥ १२ ॥

‡अडकम्मपासबद्धो, जीवो संसारचारए ठाइ ।

* विघटन्ते सुता विघटन्ते बान्धवा विघटन्ते सुसञ्चिता अर्थाः ।

एकः कथमपि न विघटते धर्मो रे जीव ! जिणभणितः ॥ १२ ॥

+ अष्टकर्मपाशबद्धो जीवः संसारचारके तिष्ठति ।

* अष्टकम्मपासमुक्को, आया सिवमंदिरे ठाइ ॥ १३ ॥

आ जीव आठ कर्मरूप पाशथी बंधायेलो एवो संसाररूप बन्दीखानामां ठाम ठाम भटके छे, अने आठ कर्मरूप पाशथी मूकायेलो एवो मोक्षमन्दिरमां जइने रहे छे । माटे हे जीव ! तुं आठ कर्मरूप पाशने तोडीश त्यारे ज मोक्षमन्दिरमां जइश, अने अविनाशी सुख पामीश. विहवो सज्जनसंगो, विसयसुहाइं विलासललिआइं । नलिणीदलग्गघोलिर-जललवपरिचंचलं सव्वं ॥ १४ ॥

आ जीवे मानी लीधेला जे सुखकारी पदार्थो, जेवा के-लक्ष्मी, सगां संबन्धीओनो संग, तथा स्त्री विगेरेना मनोहर विलासे करी सुंदर एवा पांचे इन्द्रियोनां विषय-सुख, ए सर्व अतिशय चंचल छे. जेम कमळपत्रना अग्र भागमां रहेलुं जलबिन्दु अतिचपल छे तेम ए सर्व अतिशय चपल छे-थोडा कालमां ज हतुं नहोतुं थइ जायछे !. माटे हे जीव ! आवा अस्थिर पदार्थोमां शा माटे आसक्त थायछे ? ॥ १४ ॥

* अष्टकर्मपाशमुक्त आत्मा शिवमन्दिरे तिष्ठति ॥ १३ ॥

+ विभवः सज्जनसङ्गो विषयसुखानि विलासललितानि ।

नलिनीदलाग्रघूर्णयितु-जललवपरिचंचलं सर्वम् ॥ १४ ॥

तं कथं बलं तं कथं, जुवणं अंगचंगिमा कथं ? ।
सवमणिच्चं पिछह, दिट्ठं नट्ठं कयंतेण ॥ १५ ॥

कायानुं ते बळ क्यां गयुं ?, ते जुवानी क्यां चाली
गइ ?, शरीरनुं ते सौन्दर्य क्यां गयुं ?, ते सर्व रूप-रंग
क्यां चाल्या गया ?, अरे वृद्धावस्था आवी !. हे प्राणीओ !
आ सर्व अनित्य छे ते साक्षात् जुओ-तपासो. जे सर्व
नानी वयमां देख्युं हतुं, ते सर्व यमराजाए नष्ट भ्रष्ट करी
दीधुं-थोडा ज वखतमां हतुं नहोतुं थइ गयुं. आ शरी-
रने गमे तेटली साचवणीथी राखशो तो पण तेनुं बळ
सौन्दर्य अने जुवानी टकवानी नथी-विनश्वर छे, माटे
जेनी करेली सेवा कदापि निष्फल थती नथी एवा धर्मनुं
सेवन करो ॥ १५ ॥

घणकम्मपासबद्धो, भवनयरचउप्पहेसु विविहाओ ।
पावइ विडंबणाओ, जीवो को इत्थ सरणं से ? ॥ १६ ॥

* तत् कुत्र बलं ? तत् कुत्र यौवनम् ? अङ्गचङ्गिमा कुत्र ? । सर्वमनित्यं
पश्यत दृष्टं नष्टं कृतान्तेन ॥ १५ ॥ + घनकर्मपाशबद्धो भवनगरचतुष्पथेषु
विविधाः । प्राप्नोति विडम्बना जीवः कोऽत्र शरणं तस्य ? ॥ १६ ॥

आ जीव निविड कर्मरूप पाशथी बंधायेलो एवो संसाररूप नगरना चारगतिरूप चौटामां अनेक प्रकारनी विडम्बनाने पामे छे, अहीं तेनुं कोण शरण छे ? ॥ १६ ॥

* घोरम्मि गर्भवासे, कल-मल-जंबालअसुइबीभच्छे ।
वसिओ अणंतखुत्तो, जीवो कम्माणुभावेण ॥ १७ ॥

आ जीव कर्मना प्रभावथी वीर्य अने मळरूप कादवने लीधे अपवित्रताथी भरपूर अने कंपारी छूटे एवा गंदा भयानक गर्भवासमां अनन्ती वखत वस्यो !. आवा दुःसह दुःखने पण भूली जइ फरीथी गर्भवासमां आवी दुःख भोगववां पडे एवां कृत्यो करे छे !, परन्तु पुनः गर्भवासमां आववुं न पडे एवो उद्यम करतो नथी ! ।

‡ चुलसीई किर लोए, जोणीणं पमुहसयसहस्साइं ।
इक्किक्कम्मि अ जीवो, अणंतखुत्तो समुप्पन्नो ॥ १८ ॥

लोकने विषे जीवने उत्पन्न थवानां स्थानक चोराशी लाख योनि छे. ते एक एक योनिमां आ जीवे अनन्ती वार अवतार लीधो !, तो पण हे प्राणी ! ते उत्पत्ति-

* घोरे गर्भवासे कल-मलजम्बालाऽऽशुचिबीभस्ते । उषितोऽनन्तकृत्वो जीवः कर्मानुभावेन ॥ १७ ॥ + चतुरशीतिः किल लोके योनीनां प्रमुखशतसहस्राणि । एकैकस्यां च जीवोऽनन्तकृत्वः समुत्पन्नः ॥ १८ ॥

સ્થાનમાંથી કંટાળો પામી તું ધર્મકૃત્ય કરવામાં કેમ
ઉદ્યમ કરતો નથી ? ॥ ૧૮ ॥

* માયા-પિય-બંધુહિં, સંસારત્થેહિં પૂરિઓ લોઓ ।
બહુજોણિનિવાસીહિં, ન ય તે તાણં ચ શરણં ચ ॥ ૧૯ ॥

હે જીવ ! સંસારમાં રહેલા અને ચોરાશી લાખ યો-
નિમાં નિવાસ કરતા એવા માત પિતા અને બન્ધુઓ વડે
આ ચૌદરાજલોક ભર્યો છે, પણ તે કોઈ તારું રક્ષણ
કરવાને સમર્થ નથી, તેમ શરણ રાખવાને પણ સમર્થ
નથી !. માટે રક્ષણ કરવાને સમર્થ એવા જિનધર્મનું શ-
રણ લે કે જેથી આધિ વ્યાધિ અને ઉપાધિરૂપ દુઃખથી
પરિપૂર્ણ એવા આ સંસારથી મુક્ત થઈ શકે. ॥ ૧૯ ॥

‡ જીવો વાહિવિલુત્તો, સફરો ઇવ નિજ્જલે તડપ્પડઈ ।
સયલો વિ જણો પિચ્છઈ, કો સક્કો વેઅણાવિગમે ? ૨૦

જ્યારે આ જીવ વ્યાધિથી ગ્રસ્ત થઈ જલ વિનાના
માછલાની જેમ તડફડે છે—ટલવલે છે, હાય ! ઓય !
કરે છે, તે વચ્ચે પાસે બેઠેલા સગાં સંબન્ધીઓ અસહ્ય

* માતા-પિતૃ-બન્ધુભિઃ સંસારસ્થૈઃ પૂરિતો લોકઃ । બહુયોનિનિવાસિભિઃ
ન ચ તે ત્રાણં ચ શરણં ચ ॥ ૧૯ ॥ ‡ જીવો વ્યાધિવિલુપ્તઃ શફર ઇવ નિર્જલે
તડપ્પડયતિ । સકલોઽપિ જનઃ પશ્યતિ કઃ શક્તો વેદનાવિગમે ? ॥ ૨૦ ॥

दुःख देखे छे छता तेमांनुं कोण वेदना दूर करवाने समर्थ थाय छे ?, अर्थात् कोइ कांइ पण वेदना निवारवाने शक्तिमान् थतुं नथी, पण छेवटे अंत समये धर्मनुं शरण बतावे छे. माटे हे प्राणी ! परिणामे धर्मनुं शरण तो करवुं ज पडे छे, तो पछी प्रथमथी ज धर्मनुं शरण लेवाने शा माटे विलंब करे छे ? . ॥ २० ॥

मा* जाणसि जीव ! तुमं, पुत्त-कलत्ताइ मज्झ सुहहेऊ ।
निउणं बंधणमेयं, संसारे संसरंताणं ॥ २१ ॥

हे जीव ! तुं आ संसारने विषे एकान्ते दुःखना हेतु जे पुत्र स्त्री मित्रो विगेरेने सुखना हेतु जाण नहीं, कारण के-संसारमां भ्रमण करता जीवोने ए पुत्र स्त्री मित्रो विगेरे सगां संबंधीओ आकरा संसारबन्धननुं कारण थाय छे, पण संसारमांथी छोडावता नथी. माटे ते संसारबन्धन करावनारा सगां संबंधीओमां ममत्व भाव नहीं राखतां कर्मबन्धनथी मुक्त करनार धर्ममां दृढबुद्धि कर ॥ २१ ॥
‡ जणणी जायइ जाया, जाया माया पिआ य पुत्तो अ ।

* मा जानीहि जीव ! त्वं पुत्र-कलत्रादि मम सुखहेतुः ।

निपुणं बन्धनमेतत् संसारे संसरताम् ॥ २१ ॥

+ जननी जायते जाया, जाया माता पिता च पुत्रश्च ।

अणवत्था संसारे, कम्मवसा सब्बजीवाणं ॥ २२ ॥

આ સંસારમાં કર્મવશથી જીવોની અવ્યવસ્થા છે, એ-
ટલે એકજ પ્રકારની સ્થિતિ રહેતી નથી. કારણ કે—જે
આ ભવમાં માતા હોય છે તે ભવાન્તરમાં સ્ત્રી પણ થાય છે,
વઢી જે સ્ત્રી હોય છે તે ભવાન્તરમાં માતારૂપે થાય છે.
પિતા હોય તે ભવાન્તરમાં પુત્રરૂપે ઉત્પન્ન થાય છે, અને
પુત્ર હોય છે તે ભવાન્તરમાં પિતારૂપે થાય છે, આ પ્ર-
માણે સંસારનું અનિયમિતપણું છે. સર્વ જીવો કર્મને વશ
થઈ ભિન્ન ભિન્ન રૂપે અવતાર લે છે, અને મોહાન્ધ થઈ
મારું મારું કરે છે; પણ સમજતા નથી કે એકજ જાતની
સ્થિતિ રહેવાની નથી. માટે હે જીવ ! તારી ચલ સ્થિ-
તિનો વિચાર કર, અને સંસારની જૂઠી માયા અને મમત્વ
ત્યાગી ધર્મધ્યાન ચૂક નહીં. ॥ ૨૨ ॥

‡ સા જાઈ ન સા જોણી, ન તં ઠાણં ન તં કુલં ।
ન જાયા ન મુઆ જત્થ, સવ્વે જીવા અણંતસો ॥ ૨૩ ॥

* અનવસ્થા સંસારે કર્મવશાત્ સર્વજીવાનામ્ ॥ ૨૨ ॥

+ ન સા જાતિર્ન સા યોનિર્ન તત્સ્થાનં ન તત્ કુલમ્ ।

ન જાતા ન મૃતા યત્ર સર્વે જીવા અનન્તશઃ ॥ ૨૩ ॥

चौदराजलोकमां एवी कोइ जाति नथी, एवी कोइ योनि नथी, एवं कोइ स्थान नथी, अने एवं कोइ कुल नथी के ज्यां सर्व जीवो अनन्तीवार जन्म्या नथी; अने अनन्तीवार मृत्यु पाम्या नथी—सर्व जीवो सर्व स्थानके अनन्तीवार जन्म्या छे अने मृत्यु पाम्या छे. ॥ २३ ॥

तं * किं पि नत्थि ठाणं, लोए वालग्गकोडिमित्तं पि ।
जत्थ न जीवा बहुसो, सुह-दुक्खपरंपरं पत्ता ॥ २४ ॥

लोकने विषे वालना अग्रभागना असंख्यातमा भाग जेटलुं पण एवं कोइ स्थान नथी के ज्यां जीवो घणी वार सुख दुःखनी परम्पराने न पाम्या होय. अर्थात् जीवो सर्व स्थानमां सुख दुःखनी परम्परा पाम्या, पण कर्म-क्षयनी परम्परा पाम्या नहीं! ॥ २४ ॥

संवाओ रिद्धीओ, पत्ता सव्वे वि सयणसंबंधा ।
संसारे ता विरमसु तत्तो जइ मुणसि अप्पाणं ॥ २५ ॥

हे जीव ! संसारने विषे अनादिकालथी भ्रमण क-

* तत् किमपि नास्ति स्थानं लोके वालाग्रकोटिमात्रमपि । यत्र न जीवा बहुशः सुख-दुःखपरम्परां प्राप्ताः ॥ २४ ॥ + सर्वा ऋद्धयः प्राप्ताः सर्वेऽपि स्वजनसम्बन्धाः । संसारे तस्माद् विरम ततो यदि जानास्यात्मानम् ॥ २५ ॥

रतां तें देव अने मनुष्यादिनी सर्व समृद्धि-संपदा पामी,
अने सर्वनी साथे मा बाप बहेन बन्धु स्त्री विगेरे समग्र
प्रकारना सगपण अनन्तीवार पाम्यो, पण तेमां तारी
हजु सुधी सिद्धि थइ नहीं. माटे परिणामे दुःखकर ते
समृद्धि अने सगपणोमां मोह माया राख नहीं. अने
आत्मस्वरूपने जाणवा इच्छतो होय तो संसारथी विराम
पाम-संसारथी विरक्त था, के जेथी भवभ्रमणा टळी
अक्षयसुख मळे. ॥ २५ ॥

* एगो बंधइ कम्मं, एगो वह-बंध-मरण-वसणाइं ।
विसहइ भवम्मि भमडइ, एगु च्चिअ कम्मवेलविओ २६

आ जीव एकलो ज कर्मबंध करे छे, अने वध बन्ध
मरण अने आपत्ति एकलाने ज सहन करवी पडे छे,
पण जे स्त्री-पुत्रादिने माटे तें अनेक प्रकारना पापारंभ
कर्या ते कोइ तारी वेदनानो भाग लेवा आवशे नहीं.
वळी कर्मथी ठगायेलो एवो आ जीव एकलो ज संसारमां
भटक्या करे छे, पण जो वीतरागना वचन उपर श्रद्धा

* एको बध्नाति कर्म, एको वध-बन्ध-मरण-व्यसनानि ।

विषहते भवे आम्यति, एक एव कर्मवञ्चितः ॥ २६ ॥

રાखी ધર્મમાં આસક્ત થાય તો સંસારના બન્ધન-છેદ-
નાદિ દુઃખોથી છૂટે. ॥ ૨૬ ॥

*અન્નો ન કુળઙ્ અહિંસં, હિંસંપિ અપ્પા કરેઙ્ ન હુ અન્નો ।
અપ્પકયં સુહ-દુઃખં, ભુંજસિ તા કીસ દીણમુહો ? ૨૭

હે જીવ ! તું એમ ધારેછે કે-અમુક માણસે મારું
બગાડ્યું, અને ફલાણાયે સુધાર્યું; એમ ધારી રાગ-દ્વેષ
કરે છે. પણ આ જગત્માં તારું કોઈ વગાડનાર યા સુ-
ધારનાર નથી, તું પોતે જ તારું હિત યા અહિત કરેછે,
અને તું પોતે જ સારાં નરસાં કર્મ કરી સુખ-દુઃખને
ભોગવે છે; બીજો કોઈ હિતાહિત કરતો નથી, તો પછી
શા માટે દયામણું મુખ કરે છે?, અને બીજાઓના દોષ
દેખે છે ? ॥ ૨૭ ॥

बहुं आरंभविदत्तं, वित्तं विलसन्ति जीव ! सयणगणा ।
तज्जणियपावकम्मं, अणुहवसि पुणो तुमं चेव ॥ २८ ॥

* अन्यो न करोत्यहितं, हितमप्यात्मा करोति नैवाऽन्यः ।

आत्मकृतं सुख-दुःखं, भुङ्क्ते ततः कस्माद् दीनमुखः ? ॥ २७ ॥

+ बह्वारम्भाऽर्जितं, वित्तमनुभवन्ति जीव ! स्वजनगणाः ।

तज्जनितपापकर्म, अनुभवसि पुनस्त्वमेव ॥ २८ ॥

हे जीव ! तें खेती व्यापारादि अनेक प्रकारना आरंभ करी, कूड कपट प्रपंचादि अनेक प्रकारना अनर्थो करी, नीचसेवादि अनेक प्रकारनां अकार्यो करी, अने परदेशभ्रमणादि अनेक प्रकारनां जोखम खेडी महा परिश्रमे धन उपार्जन कर्युं; परन्तु ते धनने स्वजन-सगा संबन्धीओ विलसे छे-भोगवे छे, एटले ते धननुं फळ तो तेओ भोगवे छे !; पण ते द्रव्य उपार्जन करतां अनेक प्रकारनां पापकर्मो तो तारे ज भोगववां पडे छे, तेओ कोइ भोगववा आवता नथी. माटे हे आत्मन् ! कांइक समज. बीजाओने माटे पापना पोटला बांधी दुःखी न था, अने न्यायथी धन उपार्जन करी यथाशक्ति धर्म-कार्योमां तेनो व्यय कर, के जेथी तारो परिश्रम फली-भूत थाय. ॥ २८ ॥

* अह दुःखियाइं तह भुक्खियाइं जह चिंतियाइं डिंभाइं।
तह थोवंपि न अप्पा, विचिंतिओ जीव ! किं भणिमो ? ॥

हे जीव ! तें मूढ बनी 'अरे ! आ मारा बाळक दु-

* अथ दुःखितास्तथा बुभुक्षिता यथा चिन्तिता डिम्भाः ।

तथा स्लोकमपि नात्मा, विचिन्तितो जीव ! किं भणामः ? ॥ २९ ॥

स्त्रीयां छे, भूख्यां छे, वस्त्र रहित छे' इत्यादि रात्रि-
दिवस चिन्तवन कयुं, तेओने पडती अगवडो टाळवा
इलाजो लीधा. पण तें तारा आत्माणी थोडी पण
चिन्ता करी नहीं के में मारा आत्मानुं शुं सार्थक कयुं ?
थोडी पण आत्माणी चिन्ता करी होत तो सुखी थात,
केवल रात्रि-दिवस परभावमां ज मग्न रह्यो. तुं मूढ बन्यो
छे !, तने केटलो उपदेश आपीए ?-वधारे शुं कहीए ?
खणभंगुरं शरीरं, जीवो अन्नो अ सासयसरूवो ।
कम्मवसा संबंधो, निब्वंधो इत्थ को तुज्झ ? ॥ ३० ॥

हे जीव ! आ शरीर क्षणभंगुर छे-क्षण विनाशी
छे-अशाश्वतुं छे, अने आत्मा तेथी जुदो शाश्वत स्वरूप
छे-अविनाशी छे. कर्मना वशथी तारो तेनी साथे सं-
बन्ध थयो छे, तो पछी ताराथी विरुद्ध धर्मवाळा एवा
आ शरीरमां तारी शी मूच्छा छे ?, शरीर उपरथी मम-
त्वभाव त्यागी आत्मस्वरूपमां रमण कर. ॥ ३० ॥
कह आयं कह चलियं, तुमं पि कह आगओ कहं गमिही ? !

* क्षणभङ्गुरं शरीरं, जीवोऽन्यथा शाश्वतस्वरूपः ।

कर्मवशात् सम्बन्धो, निर्वन्धोऽत्र कस्तव ? ॥ ३० ॥

+ कुत आगतं कुत्र चलितं, त्वमपि कुत आगतः कुत्र गमिष्यसि ? ।

અંશુભંપિ ન યાણહ, જીવ ! કુડુંબં કઓ તુજ્ઞ ? ॥૩૧॥

આત્મન્ ! જેના ઉપર તારો ઘણો મોહ છે—ઘણી પ્રીતિ છે તે માત પીતા પત્ની પુત્ર વિગેરે કુડુમ્બ ક્યાંથી આવ્યું ?, અને ક્યાં ગયું ?. તું પળ કહ ગતિમાંથી આવ્યો ?, અને ક્યાં જઈશ ?. આ પ્રમાણે કુડુમ્બની તને અને તારી કુડુમ્બને ખબર પળ નથી; તો પછી તારું એ કુડુંબ ક્યાંથી ?, અને તું કુડુમ્બનો ક્યાંથી ?; કે જેથી તું ‘મારું કુડુમ્બ મારું કુડુમ્બ’ કરતો મટકે છે ? ॥૩૧॥

ક્ષણભંગુરે સરીરે, મણુઅભવે અબ્મપડલસારિચ્છે ।
સારં ઇત્તિયમેત્તં, જં કીરહ સોહળો ધમ્મો ॥ ૩૨ ॥

આ ક્ષણભંગુર શરીરમાં, અને વાદલાંના ગોટાની જેમ જલદી વિનાશ પામતા આ મનુષ્યભવમાં સાર માત્ર ઇટલો જ છે કે—સુન્દર અને દોષરહિત વીતરાગ ધર્મનું સેવન કરીએ. માટે હે જીવ ! વીતરાગધર્મનું સેવન કર, તે વિના બીજો કાંઈ આ સંસારમાં સાર નથી ॥ ૩૨ ॥

* અન્યોન્યમપિ ન જાનીથો, જીવ ! કુડુમ્બં કુતસ્તવ ? ॥ ૩૧ ॥

+ ક્ષણમ્હુરે શરીરે, મનુજભવેઽબ્રપડલસદક્ષે ।

સારમેતાવન્માત્રં, યત્કિયતે શોભનો ધર્મઃ ॥ ૩૨ ॥

જન્મદુઃખં જરાદુઃખં, રોગા ય મરણાણિ ય ।

અહો ! દુઃખો હુ સંસારો, જત્થ કીસન્તિ જંતુણો ॥ ૩૩ ॥

હે જીવ ! આ જગત્માં જન્મનું દુઃખ, ઘડપણનું દુઃખ, અનેક પ્રકારનાં રોગોનાં દુઃખ, તથા અનેક પ્રકારનાં મરણનાં દુઃખ છે. અરે ! આ સંસાર સ્વરેસ્વર દુઃખમય છે, જેની અંદર પ્રાણીઓ અનેક પ્રકારના ક્લેશો ભોગવી રહ્યા છે. આવા જન્મ-મરણાદિ અનેક પ્રકારનાં દુઃખો અનુભવતા છતાં તેમાં આસક્ત થઈ રહ્યા છે એ મહા આશ્ચર્ય છે ! ॥ ૩૩ ॥

જાવ ન ઇંદિયહાણી, જાવ ન જરરક્ખસી પરિપ્ફુરઈ ।
જાવ ન રોગવિઆરા, જાવ ન મચ્ચૂ સમુલ્હિઅઈ ॥ ૩૪ ॥

હે જીવ ! જ્યાં સુધી ઇન્દ્રિયો ક્ષીણ થઈ નથી, જ્યાં સુધી જરા રૂપી રાક્ષસી વ્યાપી નથી, જ્યાં સુધી રોગ-વિકારો પ્રગટ થયા નથી, અને જ્યાં સુધી કાળના પા-

* જન્મદુઃખં જરાદુઃખં, રોગાશ્ચ મરણાણિ ચ ।

અહો ! દુઃખો હિ સંસારો, યત્ર ક્લિશ્યન્તે જન્તવઃ ॥ ૩૩ ॥

+ યાવદ્ નેન્દ્રિયહાનિર્યાવન્ન જરારાક્ષસી પરિસ્ફુરતિ ।

યાવદ્ ન રોગવિકારા, યાવદ્ ન મૃત્યુઃ સમુચ્છિન્ધ્યતિ ॥ ૩૪ ॥

शमां सपडायो नथी त्यां सुधीमां वीतराग धर्मनुं सेवन
करी ले—जेम बने तेम जलदीथी धर्मसाधन करी ले. ॥३४॥

जह गेहम्मि पलित्ते, कूवं खणिउं न सक्कए कोइ ।
तह संपत्ते मरणे, धम्मो कह कीरण ? जीव ! ॥३५॥

जेम घरमां चोतरफथी आग लागे त्यारे कूवो खोदी
पाणी काढी बळता घरने ओलववा कोइ पण समर्थ न
थाय—अर्थात् आग लागे त्यारे कूवो खोदवो नकामो छे;
तेम हे आत्मन् ! तने मरणकाळ प्राप्त थशे त्यारे तुं धर्म-
साधन केवी रीते करी शकीश ?, माटे जरा विचार कर !,
अने विषय—कषायथी विरक्त थइ धर्मनुं शरण करी ले
के जेथी मरण समये पश्चात्तापनो वखत न आवे. ॥३५॥

रूवमसासयमेयं, विज्जुल्लयाचंचलं जए जीअं ।
संझाणुरागसरिसं, खणरमणीअं च तारुणं. ॥ ३६ ॥

हे जीव ! आ शरीरनुं सौन्दर्य अस्थिर छे, जगत्मां

* यथा गेहे प्रदीप्ते, कूपं खनितुं न शक्नोति कोऽपि ।

तथा संप्राप्ते मरणे, धर्मः कथं क्रियते ? जीव ! ॥ ३५ ॥

+ रूपमशाश्वतमेतद्, विजुल्लयाचंचलं जगति जीवितम् ।

सन्ध्यानुरागसदृशं, क्षणरमणीयं च तारुण्यम् ॥ ३६ ॥

જીન્દગી વીજલીના જેવી ચંચલ છે, અને જુવાની સાયં-
કાલના પંચવર્ણા રંગ જેવી ક્ષણમાત્ર રમણીય છે; માટે
તે અસ્થિર ચંચલ અને ક્ષણભંગુર ભાવોનો સેવક ન
બનતાં પ્રભુસેવામાં દત્તચિત્ત થા. ॥ ૩૬ ॥

ગૈયકર્ણચંચલાઓ, લચ્છીઓ તિઅસચાવસારિચ્છં ।
વિસયસુહં જીવાણં, બુદ્ધસુ રે જીવ ! મા મુદ્ધ ॥ ૩૭ ॥

હે આત્મન્ ! લક્ષ્મીઓ હાથીના કાન જેવી ચંચલ છે,
અને વિષયસુખ ઇન્દ્રધનુષ્ય જેવું ક્ષણ ભંગુર છે; માટે જરા
જાણ થા—બોધ પામ, મૂર્ખ બની મોહમૂઢ ન થા. ॥ ૩૬ ॥

જેંહ સંજ્ઞાએ સડળા—ળ સંગમો જહ પહે અ પહિઆણં ।
સયળાણં સંજોગો, તહેવ યળભંગુરો જીવ ! ॥ ૩૮ ॥

હે જીવ ! જેમ અનેક પ્રકારના પક્ષીઓ ભિન્ન ભિન્ન
દિશાએથી આવીને એકઠાં થાય છે, અને સવાર થતાં પોત-
પોતાને મનગમતે સ્થળે ચાલ્યા જાય છે. તથા રસ્તામાં

* ગજકર્ણચંચલા લક્ષ્મ્યન્નિદશચાપસદક્ષમ્ ।

વિષયસુખં જીવાણાં, બુદ્ધ્યસ્વ રે જીવ ! મા મુદ્ધ ॥ ૩૭ ॥

+ યથા સન્ધ્યાયાં શકુનાનાં સજ્જમો યથા પથિ ચ પથિકાનામ્ ।

સ્વજનાનાં સંયોગસ્તથૈવ ક્ષણભક્તુરો જીવ ! ॥ ૩૮ ॥

ભિન્ન ભિન્ન મુસાફરો એકઠા થાય છે, અને થોડો વસ્તવિશ્રાન્તિ લઈ પોતપોતાને રસ્તે પડે છે. તેમ આ સંસારમાં સર્ગા-સંબન્ધીઓનો સંબન્ધ ક્ષણભક્તુર છે, તેઓ પોતપોતાના કર્મને અનુસારે ભિન્ન ભિન્ન ગતિમાંથી આવી એકઠા થયા છે, અને કર્મને અનુસારે સુખ-દુઃખ ભોગવી આયુષ્ય પૂર્ણ થતાં પોતપોતાને યોગ્ય ગતિમાં ચાલ્યા જશે. તો પછી શા માટે તેઓમાં મમત્વ રાખી ધર્મનો સત્ય માર્ગ ભૂલી સંસારમાં બાવરો થઈ ભટકે છે? ॥૩૮॥

નિસાવિરામે પરિભાવયામિ,
 ગેહે પલિત્તે કિમહં સુયામિ ।
 હજ્જન્તમપ્પાણમુવક્ખયામિ,
 જં ધમ્મરહિઓ દિઅહા ગમામિ ॥ ૩૯ ॥

હે જીવ ! તારે પાછલી રાત્રે જાગૃત થઈ નિર્મલ ચિત્તે વિચારવું જોડે કે—“આ વધા અમૂલ્ય દિવસો ધર્મ વિના ફોગટ કેમ ગુમાવું છું ?, અને આ શરીરરૂપી ઘર વૃદ્ધાવસ્થા, અનેક પ્રકારના રોગો, અને વ્યાધિરૂપી

* નિસાવિરામે પરિભાવયામિ, ગેહે પ્રદીપ્તે કિમહં સ્વપિમિ ।

દહન્તમાત્માનમુપેક્ષે, યદ્ ધર્મરહિતો દિવસાન્ ગમયામિ ॥ ૩૯ ॥

અગ્નિથી બઢવા માંઢ્યું છે છતાં તેમાં હું કેમ સૂઈ રહ્યો છું?, અને તેમાં વઢતા આત્માની શા માટે ઉપેક્ષા કરું-છું?” । આ પ્રમાણે વિચારી શ્રીવીતરાગ ધર્મનું આચરણ કરી દિવસો સફઢ કર, અને પ્રમાદ ત્યાગી આત્મસાધન કરી લે. ॥ ૩૯ ॥

જાં જા વચ્ચઈ રયણી, ન ય સા પઢિનિયત્તઈ ।
અહમ્મં કુળમાણસ્સ, અહલા જન્તિ રાઈઓ ॥ ૪૦ ॥

જે જે રાત્રિ-દિવસ જાયછે તે પાછા આવતા નથી. ધર્મને નહીં કરનાર પ્રાણીના રાત્રિ-દિવસો નિષ્ફઢ જાય છે. જેટલો સમય ધર્મકરણીમાં જાય છે તેટલો જ સફઢ થાય છે, માટે હે જીવ ! ધર્મકરણી વિનાના તારા દિવસો પશુની જેમ નિષ્ફઢ જાય છે તેનો વિચાર કર, અને જાગ્યા ત્યાંથી સવાર ગણી ધર્મકરણીમાં દત્તચિત્ત થા, કે જેથી દુર્લભ મનુષ્યભવ સાર્થક થાય. ॥ ૪૦ ॥

જસ્સઽત્થિ મચ્ચુળા સક્ખં, જસ્સ અત્થિ પલાયણં ।

* યા યા વ્રજતિ રજની, ન ચ સા પ્રતિનિવર્તેતે ।

અધર્મે કુર્વતોઽફલા યાન્તિ રાત્રયઃ ॥ ૪૦ ॥

+ યસ્યાઽસ્તિ મૃત્યુના સક્ખં, યસ્યાઽસ્તિ પલાયનમ્ ।

जो जाणे न मरिस्सामि, सो हु कंखेसुए सिया ॥४१॥

जेने मृत्युनी साथे भाइबन्धी होय ते कदाच एम विचारे के—मृत्युने समजावीने पण थोडो वखत रोकी राखीश, अने धर्मसाधन करी लइश. परन्तु हे जीव ! मृत्यु तो तारो कट्टर दुश्मन छे, तो पछी ‘काले धर्मसाधन करीश’ ए प्रमाणे शा माटे ‘काल’नो भरोंसो राखी प्रमादमां दिवसो गुमावे छे ?, ‘काल’ कोणे दीठी छे ?, आवती काल सुधी जीवीश तेनी शी खात्री ?; माटे आजे ज धर्म करवाने उद्यत था । वळी जेने मृत्यु थकी न्हासी जवानुं सामर्थ्य होय ते कदाच विचारे के पर्वत गुफामां अथवा एवा कोइ निर्भय स्थानमां पलायन करी जइश, अने काळना सपाटामांथी छटकी जइश !, पण हे आत्मा ! तारी एवी शक्ति नथी के तुं मृत्युथी वची जाय. क्रूर काळ ओचिंतो छापो मारशे त्यारे शुं करीश ?, माटे भविष्य उपर आधार राख नहीं, अने जे धर्मसाधन करवानुं छे ते आजे ज करी ले. वळी जे जाणतो होय के मारे मरवानुं नथी, ते कदाच एवी

इच्छा राखे के—आजे नहीं तो काले धर्मसाधन करीश, तो ते युक्त छे. परन्तु तारे अवश्य मरवानुं तो छे ज, तो पछी आगामी काल उपर शा माटे भरोंसो राखे छे ? ।

कोइनी मृत्यु साथे मित्रता नथी, कोइ मृत्युना सपाटामांथी न्हासी शके तेम नथी, तेम दरेकने मरवानुं अवश्य छे; तो पछी हे आत्मा ! तुं भविष्य उपर भरोंसो राख नहीं, जे धर्मकरणी करवानी होय ते प्रमाद त्यागी आजे ज करी ले. ॥ ४१ ॥

दंडकलिअं करित्ता, वच्चन्ति हु राइओ य दिवसा य ।
आउं संविल्लन्ता, गया वि न पुणो नियत्तन्ति ॥४२॥

जेम लोको फાલકા રૂપે રહેલા સુતરને દંડ ઉપર ચડાવી ઉકેલે છે, તેમ રાત્રિ-દિવસ આયુષ્ય રૂપી સુતરને મનુષ્યભવાદિરૂપ દંડ ઉપર ચડાવી ઉકેલી રહ્યા છે—પ્રતિ દિવસ આયુષ્ય ઓછું થતું જાય છે, અને ગયેલા રાત્રિ-દિવસ પાછા આવવાના નથી, ॥ ૪૨ ॥

* દણ્ડકલિતં કૃત્વા, વ્રજન્તિ સ્વલ્પ રાત્રયશ્ચ દિવસાશ્ચ ।

આયુઃ સંવિલયન્તો, ગતા અપિ ન પુનર્નિવર્તન્તે ॥ ૪૨ ॥

जहेह सीहो व मियं गहाय,
मच्चू नरं णेइ हु अंतकाले ।

न तस्स माया न पिया न भाया,
कालम्मि तम्मिसहरा भवन्ति ॥ ४३ ॥

जेम सिंह टोळामांथी मृगलाने पकडी लइ जायछे,
तेम अन्तकाले मृत्यु मनुष्यने पकडी लइ जाय छे. ते
वखते माता पिता के भाइ कोइ पण एक क्षणमात्र पण
रक्षण करवाने समर्थ थतुं नथी. सहु कोइ देखतां काळ
लइ जायछे, अने सगां संबन्धीओ बेसी रहेछे; पण कोइ
मरण समये मरणना भागी थता नथी. ॥ ४३ ॥

जीअं जलबिंदुसमं, संपत्तीओ तरंगलोलाओ ।
सुमिणयसमं च पिम्मं, जं जाणसु तं करिज्जासु ॥ ४४ ॥

आ जीन्दगी डाभना अग्रभाग उपर रहेला जलना
बिन्दु समान अस्थिर छे. संपत्तिओ समुद्रना कल्लोल
जेवी चंचळ छे, एटले के एक ठेकाणेथी बीजे ठेकाणे

* यथेह सिंह इव मृगं गृहीत्वा, मृत्युर्नरं नयति स्वल्पन्तकाले ।

न तस्य माता न पिता न भ्राता, काले तस्मिन् अंशधरा भवन्ति ॥ ४३ ॥

+ जीवितं जलबिन्दुसमं, सम्पत्तयस्तरङ्गलोलाः ।

स्वप्नसमं च प्रेम, यद् जानीयास्तत् कुरुष्व ॥ ४४ ॥

જલદી જતી રહેછે. અને સ્ત્રી-પુત્રાદિ ઉપરનો પ્રેમ સ્વપ્ન સમાન છે, ઇટલે કે ક્ષણમાત્રમાં નાશ પામે છે. હે જીવ ! આ પ્રમાણે જો તું સ્વરા અન્તઃકરણથી જાણતો હોય તો જાણ્યા પ્રમાણે વર્તન કર-જે કાંઈ ધર્મકરણી કરવી ઘટે તે કર, અને શ્રીજિનેન્દ્રના ધર્મને સાચો જાણી તેને વિષે ઉદ્યમ કર. ॥ ૪૪ ॥

સંસારાગ-જલબુબ્બુઓવમે,
જીવિએ ય જલબિંદુચંચલે ।
જુવળે ય નદીવેગસન્નિભે,
પાવજીવ ! કિમિયં ન બુજ્ઞસે ? ॥ ૪૫ ॥

સન્ધ્યા સમયના રંગ, જલના પરપોટા, અને ડાઘ ઉપર રહેલા જલના બિન્દુ સમાન આ જીન્દગી ચંચલ છે-સન્ધ્યા સમયના લાલ પીઠા લીલા વિગેરે રંગો ઘડી બેઘડીમાં નાશ પામે છે, પાણીના પરપોટા થોડા જ વખતમાં હતા નહોતા થઈ જાય છે, અને ડાઘના અગ્ર-

* સન્ધ્યારાગ-જલબુદ્બુદોપમે, જીવિતે ચ જલબિન્દુચંચલે ।

યૌવને ચ નદીવેગસન્નિભે, પાવજીવ ! કિમિદં ન બુધ્યસે ? ॥ ૪૫ ॥

ભાગ ઉપર રહેલું પાણીનું ટીપું થોડી વારમાં જ નાશ પામે-
છે, તેમ આ જીન્દગી ચંચળ છે, અસ્થિર છે, અને થોડી
વારમાં જ નાશ પામે તેવી છે. વઢી આ યૌવન નદીના
પૂરના વેગ સમાન જતાં વાર ન લાગે તેવું છે, અર્થાત્
ક્ષણિક છે. તો પણ હે પાપી જીવ ! આ સર્વ ક્ષણિક
જાણતો છતાં કેમ હજુ સુધી બુઝતો નથી ? ॥ ૪૫ ॥

અન્નત્થ સુઆ અન્નત્થ, ગેહિણી પરિઅણોવિ અન્નત્થ ।
ભૂઅબલિવ કુડુંબં, પક્કિસ્સત્તં હયકયન્તેણ ॥ ૪૬ ॥

ભૂત-પ્રેતાદિને નાખેલા વઢી-વાકલા જેમ છિન્ન-
ભિન્ન થઈ જાય છે-ભિન્ન ભિન્ન વિખરાઈ જાય છે;
તેમ ક્રૂર યમદેવે તારા પુત્રોને અન્યગતિમાં ફેંકી દીધા,
તારી પ્રાણપ્રિયાને કોઈ વીજી ગતિમાં મૂકી દીધી, અને
તારા કુટુંબ-કબીલાને કોઈ વીજે સ્થળે નાખી દીધા,
આ પ્રમાણે યમદેવે બધાને વેર-વીચેર કરી નાખ્યા-
ભિન્ન ભિન્ન ગતિમાં ફેંકી દીધા !. અર્થાત્ મન્ત્ર સાધન

* અન્યત્ર સુતા અન્યત્ર, ગેહિણી પરિજનોઽપ્યન્યત્ર ।

ભૂતબલિરિવ કુટુંબં, પ્રક્ષિપ્તં હતકૃતાન્તેન ॥ ૪૬ ॥

करवावाळा पुरुषो जेम बळी-बाकळा भिन्न भिन्न ज-
ग्याए फेंके छे, तेम यमदेव देखतां देखता सर्व कुटुंबने
भिन्न भिन्न गतिमां नाखी दे छे. माटे हे जीव ! तेओ
उपर खोटो ममत्वभाव त्यागी आत्मसाधन करवाने
उद्यमवंत था. ॥ ४६ ॥

* जीवेण भवे भवे, मिल्लियाइ देहाइ जाइ संसारे ।
ताणं न सागरेहिं, कीरइ संखा अणंतेहिं ॥ ४७ ॥

आ जीवे संसारमां भवोभवने विषे जेटला देह कर्या
तेनी जो गणत्री करवा बेसीए तो अनन्ता सागरोपम
जेटलो काळ चाल्यो जाय तो पण गणत्री करी शकीए
नहीं !. अर्थात् आ जीवे भवोभवमां भटकी भटकी
अनन्ता देह करीने मूकी दीधा छे. तो पछी हे आत्मा !
आवा क्षणभंगुर अने अशुचिथी भरेला शरीर उपर शा
माटे मूर्छा राखे छे ?, हवे तो आवा विनाशी शरीर उप-
रथी मूर्छा उतारी अंशरीरी थवाने प्रयत्नशील था. ॥ ४७ ॥

* जीवेन भवे भवे, मेलितानि देहानि यानि संसारे ।

तेषां न सागरेः, क्रियते सङ्खाऽनन्तैः ॥ ४७ ॥

નયૈૃણોદયંપિ તાસિં, સાગરસલિલાઓ બહુયરં હોઈ ।
ગલિયં રુઝમાણીણં, માઝણં અન્નમન્નાણં ॥ ૪૮ ॥

હે આત્મા ! અન્ય અન્ય ભવમાં થયેલી ભિન્ન ભિન્ન માતાઓ, કે જેઓ તારી વિપત્તિ દુઃખ અને મરણને લીધે રુદન કરતી હતી તે માતાઓના નેત્રના આંસુનું પરિમાણ કરવા બેસીએ તો સમુદ્રના પાણીથી પણ અતિશય અધિક થઈ જાય !. અરે જીવ ! તૈં અનન્તી માતાઓ કરી, અને તે વધીને રોતી કકલતી મૂકી આ ભવમાં આવ્યો છે, માટે હવે પરમાર્થનો વિચાર કર, અને ફરીથી માતા ન કરવી પડે, અને જન્મ જરા તથા મરણના ફેરામાં ન મટકવું પડે તેને માટે ધર્મકરણીમાં પ્રયત્નશીલ થા. ॥ ૪૮ ॥

જં નૈરણ નેરહ્યા, દુહાઈ પાવન્તિ ધોરઽણંતાઈ ।
તત્તો અણંતગુણિયં, નિગોઅમઝ્જે દુહં હોઈ ॥ ૪૯ ॥

* નયનોદકમપિ તાસાં, સાગરસલિલાદ્ બહુતરં ભવતિ ।

ગલિતં રુઢતીનાં, માતૃણામ્ અન્યાન્યાસામ્ ॥ ૪૮ ॥

+ યદ્ નરકે નૈરયિકા, દુઃખાનિ પ્રામુવન્તિ ધોરાઽનન્તાનિ ।

તતોઽનન્તગુણિતં, નિગોદમઝ્જે દુઃખં ભવતિ ॥ ૪૯ ॥

तस्मिन्निवि निगोअमज्झे, वसिओ रे जीव ! कम्मवसा ।
विसहन्तो तिवखदुक्खं, अणंतपुग्गलपरावत्ते ॥५०॥

नरकमां नारकी जीवो अनन्तां घोरदुःख पामेछे,
ते नरकनां दुःखथी पण अनन्तां अधिक दुःखो निगो-
दमां भोगववां पडे छे—निगोदमां अनन्ता जीवोने रहे-
वानुं एक ज शरीर होवाथी घणा सांकडा स्थानमां रही
समये समये जन्म—मरणादिनां अनन्तां दुःखो जीवने
भोगववां पडेछे. ॥ ४९ ॥

रे जीव ! आवी भयंकर निगोदमां पण विविध कर्मने
वश थइ तुं अनन्त पुद्गल परावर्त सुधी घोर दुःखोने
सहन करतो वस्यो, तें निगोदनां असह्य दुःखो अनन्तीवार
भोगव्यां, माटे हवे तेवां दुःखो न भोगववां पडे ते माटे
वीतरागधर्म आराधवाने तत्पर था. ॥ ५० ॥

निहरीअं कहवि तत्तो, पत्तो मणुअत्तणंपि रे जीव !।
तत्थवि जिणवरधम्मो, पत्तो चिंतामणिसरिच्छो ॥५१॥

* तस्मिन्नपि निगोदमध्ये, उषितो रे जीव ! कर्मवशात् ।

विषहमाणस्तिक्ष्णदुःखं, अनन्तपुद्गलपरावर्तान् ॥ ५० ॥

+ निःसृत्य कथमपि ततः, प्राप्तो मनुजत्वमपि रे जीव ! ।

तत्रापि जिनवरधर्मः, प्राप्तश्चिन्तामणिसदृक्षः ॥ ५१ ॥

*ત્તે વિ તસ્મિ રે જીવ !, કુણસિ પમાયં તુમં તયં ચેવ ।
જેણં ભવંધકૂવે, પુણો વિ પહિઓ દુહં લહસિ ॥ ૫૨ ॥

હે જીવ ! તું અનેકપ્રકારની અકામનિર્જરાણ કરીને,
તથા નિગોદની ભવસ્થિતિ પૂરી કરીને મહાકષ્ટે ભાગ્ય-
યોગે અતિદુર્લભ એવો મનુષ્ય ભવ પામ્યો; અને તેમા
પણ ચિન્તામણિરત્ન સમાન મનોવાંછિત સુખ આપ-
નાર શ્રીજિનેન્દ્રધર્મ પામ્યો. આવો ચિન્તામણિ તુલ્ય
ધર્મ પ્રાપ્ત કરીને પણ જો તું પ્રમાદ કરેછે તો ફરીથી
ભવરૂપી અન્ધકૂવામાં પડી જન્મ-મરણાદિ ઘોર દુઃખ
પામીશ-ફરીથી મનુષ્ય ભવ, અને તેમાં પણ જિનધર્મની
પ્રાપ્તિ અતિદુર્લભ છે. માટે હે આત્મા ! નિદ્રા વિકથાદિ
પ્રમાદ ત્યાગી ધર્મકરણીમાં ઉદ્યમશીલ થા. ॥ ૫૧-૫૨ ॥

‡વલદ્ધો જિણધમ્મો, ન ય અણુચિણ્ણો પમાયદોસેણં ।
હા જીવ ! અપ્પવેરિઅ !, સુબહું પરઓ વિસૂરિહિસિ ૫૩

* પ્રાપ્તેऽપિ તસ્મિન્ રે જીવ !, કરોષિ પ્રમાદં ત્વં તમેવ ।

યેન ભવાન્ધકૂપે, પુનરપિ પતિતો દુઃખં લપ્સ્યસે ॥ ૫૨ ॥

+ ઉપલબ્ધો જિનધર્મો, ન ચાઽનુચીર્ણઃ પ્રમાદદોષેણ ।

હા જીવ ! આત્મવૈરિક ! સુબહુ પરતઃ સ્તેત્સ્યસે ॥ ૫૩ ॥

हे जीव ! तुं महाभाग्ययोगे जिनधर्मने पाम्यो, छतां प्रमाददोषथी तें आचर्यो नहीं जेथी खरेखर खेद थायछे. अरे आत्मवैरी ! रत्न समान धर्म पामवा छतां फक्त प्रमाददोषथी नहीं आचरवाथी तने परलोकमां घणां दुःख सहन करवां पडशे, अने ते वखते तुं खेद करीश. माटे हवेथी पण जाग्या त्यांथी सवार गणी, आत्मानो कट्टरशत्रु जे प्रमाद तेने त्यागी, अप्रमादपणे धर्म कर. ॥ ५३ ॥

सोअन्ति ते वराया, पच्छा समुवट्टियम्मि मरणम्मि ।
पावपमायवसेणं, न संचियो जेहि जिणधम्मो ॥५४॥

जेओए मद, विषय, कषाय, निद्रा, अने विकथारूप महादुष्ट प्रमादने आधीन थइ जिनधर्म आदर्यो नथी ते बापडा रांक जीवो पछीथी मरण आवी पहुँचतां पश्चात्ताप करेछे के—“अरेरे ! अमे कांइ धर्मसाधन करी शक्या नहीं, हवे परलोकमां शी गति थशे ? . धर्म कर्या विना परलोकमां क्यांथी सुखी थइशुं ?, त्यां

* शोचन्ते ते वराकाः, पश्चात् समुपस्थिते मरणे ।

पापप्रमादवशेन, न सञ्चितो यैर्जिनधर्मः ॥ ५४ ॥

અતિભયઢ્ઢકર દુઃખો ભોગવવાં પડશે. અરેરે ! હવે શું કરવું ?” ઇત્યાદિ ઘણો જ શોક કરેછે. માટે હે જીવ ! તું અત્યારથીજ ધર્મકરણી કરી લે, કે જેથી મરણ સમયે પશ્ચાત્તાપ કરવો ન પડે, અને પરલોકમાં કારમાં દુઃખો સહન કરવાં ન પડે. ॥ ૫૪ ॥

* ધી ધી ધી !!! સંસારં, દેવો મરિઝ્ઞ જં તિરી હોઈ ।
મરિઝ્ઞ રાયરાયા, પરિપચ્છઈ નરયજાલાણ ॥ ૫૫ ॥

જે સંસારમાં મહાસમૃદ્ધિવંત અને અપ્સરાઓના વિલાસો વડે સુખમાં મગ્ન થયેલો દેવ જેવો ઉત્તમ જીવ પણ મરીને તિર્યંચ થાય છે. વઢી જે સંસારમાં છ સ્વંડનો ભોક્તા, ચોસઠ હજાર સુંદરીઓનો સ્વામી, તથા જેની ચોસઠ હજાર યક્ષો અને વત્રીશ હજાર મુકુટવદ્ધ રાજાઓ રાત્રિ-દિવસ સેવા કરી રહ્યા છે, એવો રાજાધિરાજ-મહારાજા ચક્રવર્તી પણ મરીને નરકની જ્વાલા વડે પકવાયછે, અને પરમાધામીઓ કરેલી ભયંકર વેદ-

* ધિગ્ ધિગ્ ધિગ્ !!! સંસારં, દેવો મૃત્વા યત્ તિર્યંગ્ ભવતિ ।

મૃત્વા રાજરાજઃ, પરિપચ્યતે નરકજ્વાલયા ॥ ૫૫ ॥

નાઓને સહન કરેછે !, એવા આ સંસારને ધિક્કાર હો!,
ધિક્કાર હો !!! ॥ ૫૫ ॥

જાઈ અણાહો જીવો, દુમસસ પુષ્પ વ કમ્મવાયહો ।
ધન-ધન્ના-હરણાઈ, ઘર-સયણ-કુટુંબ મિલેવિ ॥ ૫૬ ॥

જેમ પવનના ફાટાથી વૃક્ષનું પુષ્પ खरी પડેછે, તેમ
કર્મરૂપી પવનને પરાધીન થયેલો આ બીચારો અનાથ
જીવ પોતે મેઢવેલાં ધન ધાન્ય ઘરેણાં ઘર સગા-વહાલા
અને કુટુંબને પડતા મેલી ચાલ્યો જાયછે !. માટે હે
આત્મન્ ! તું કર્મરૂપી પવનને આધીન છે, તેનો ફાટો
લાગતાં તારે બધું છોડી ચાલ્યું જવું પડશે, તે વચ્ચે
તારી સાથે કાંઈ પણ આવનાર નથી. માટે પરિણામે જે
વસ્તુ તારી સાથે આવનાર નથી તેના ઉપરથી મોહ ત્યાગી,
પરભવમાં પણ સાથે આવી સુખ કરનાર જ્ઞાન દર્શન
અને ચારિત્રનું આરાધન કર. ॥ ૫૬ ॥

* ચાલનાથો જીવો, દુમસ્ય પુષ્પમિવ કર્મવાતહતઃ ।

ધન-ધાન્યા-ડડમરણાનિ, ગૃહ-સ્વજન-કુટુંબં મુક્ત્વાઽપિ ॥ ૫૬ ॥

*વસિયં ગિરીસુ વસિયં, દરીસુ વસિયં સમુદ્રમધ્યે ।
 રુક્ષગ્ગેસુ ય વસિયં, સંસારં સંસરંતેણં ॥ ૫૭ ॥

હે આત્મન્ ! સંસારમાં પરિભ્રમણ કરતાં તૈં કેટલી-
 એક વાર પર્વતોમાં નિવાસ કર્યો, કેટલીએક વાર તું
 ગુફાઓમાં સિંહાદિક રૂપે વસ્યો, કેટલીએક વાર વૃક્ષોના
 અગ્રભાગમાં પક્ષીરૂપે નિવાસ કર્યો, આવી રીતે તને
 અનેક સ્થળે ભિન્ન ભિન્ન સ્વરૂપે નિવાસ કરવો પડ્યો !.
 તારે નિવાસ કરવાને કોઈ પણ એક સ્થાન નથી, તો
 પછી ‘મારું મારું’ કરી શા માટે મિથ્યાભિમાન કરેછે ?.
 આયુષ્ય પૂરું થતાં કર્મને અનુસારે તારે નિવાસ સ્થાન
 બદલવું જ પડશે, માટે મમત્વભાવ ત્યાગી સમભાવમાં
 લીન થા, કે જેથી અક્ષય અને નહીં બદલવું પડે તેવું
 સ્થાન મળે. ॥ ૫૭ ॥

દેવો નેરઙ્ગોત્તિ ય, કીટ પયંગુત્તિ માણુસો ઇસો ।

* ઉષિતં ગિરિષૂપિતં, દરીષૂપિતં સમુદ્રમધ્યે ।

વૃક્ષાગ્રેષુ ચોષિતં, સંસારં સંસરતા ॥ ૫૭ ॥

+ દેવો નૈરયિક ઇતિ ચ, કીટઃ પતન્ન ઇતિ માનુષ ઇષઃ ।

रूवस्सी य विरूवो, सुहभागी दुःखभागी य ॥५८॥

आ जीव कोइ वखत देव थयो, कोइ वखत नारकी
थयो, कोइ वखत तिर्यंचगतिमां कीट-पतङ्ग थयो, ज्यारे
कोइ वखत मनुष्य बन्यो. वली कोइ वखत स्वरूपवान्
थयो, अने कोइ वखत कुरूपी थयो. वली कोइ वखत
सुखीयो, अने कोइ वखत दुःखी थइ उदासीन बन्यो.
आवी रीते आ संसाररूप नाटकशाळामां नाटकीयानी
पेठे भिन्न भिन्न वेशमां उतरी भिन्न भिन्न भाव धारण
कर्या, पण हजु सुधी अविनाशी अने स्थिर आत्मरूप
पाम्यो नहीं. माटे हे आत्मा ! ए सर्व वेश अने भावोने
विनश्वर अने असत्य जाणी शुद्ध आत्मरमण पामवाने
राग-द्वेषनी परिणति दूर कर, के जेथी तेवा वेष धारण
करी कलुषित थवुं न पडे. ॥ ५८ ॥

राजत्ति य दमगुत्ति य, एस सवागुत्ति एस वेयविऊ ।
सामी दासो पुज्जो, खलोत्ति अधणो धणवइत्ति ॥५९॥

* रूपी च विरूपः, सुखभागी दुःखभागी च ॥ ५८ ॥

+ राजेति च द्रमक इति च, एष श्वपाक इति एष वेदवित् ।

स्वामी दासः पूज्यः, खल इति अधनो धनपतिरिति ॥ ५९ ॥

*वि इत्थ कोवि नियमो,
सकम्मविणिविट्ठसरिसकयचिट्ठो ।

अनुत्तरूप-वेसो,

नडुव परिअत्तए जीवो ॥ ६० ॥ (युग्मम्)

आ जीव कोइ वखत राजा थयो, ज्यारे कोइ वखत
भीखारी बनी उदरपूर्ति माटे घेर घेर भटक्यो. कोइ वखत
महाक्रूर चंडाल थयो, ज्यारे कोइ वखत वेदनो जाण-
कार महाधुरंधर विद्वान् बन्यो. कोइ वखत हजारो
मनुष्योनो स्वामी थयो, ज्यारे कोइ वखत सेवक बनी
पराधीन थयो. कोइ वखत जगतूने वन्दनीय थयो,
ज्यारे कोइ वखत महा नीच दुर्जन बनी जगतूने
धिक्कारवा योग्य बन्यो. कोइ वखत निर्धन महा-
दरिद्री थयो, अने पोतानी आजीविकाने माटे पण
विचार थइ पड्यो; ज्यारे कोइ वखत कुबेर भंडारी
जेवो बेशूमारधननो स्वामी थयो. ॥ ५९ ॥ आवी
रीते आ जीवने कोइ पण नियम ज नथी, कारण
के आ संसाररूपी रंगभूमिमां पोताना कर्मने अनुसारे

* नाप्यत्र कोऽपि नियमः, स्वकर्मविनिविष्टसदृशकृतचेष्टः ।

अन्योन्यरूप-वेशो, नट इव परिवर्तते जीवः ॥ ६० ॥

भिन्न भिन्न रूप अने वेषने धारण करी आ जीव भिन्न भिन्न चेष्टा करतो भटक्या करे छे. माटे हे आत्मा ! हवे चेत, तें कर्मने आधीन थइ आ संसाररूपी नाटकमां घणा रूप वेष अने चेष्टाओ करी, पण हजु सुधी तारी सिद्धि थइ नहीं. तो हवे तारी गाढ निद्रामांथी जागृत था, अने जे क्रूरकर्मों तने नचावी रह्याछे तेओनो क्षय करवाने कर्मरहित श्रीवीतरागनुं रटन कर. ॥६०॥

नरएसुं वेअणाओ, अणोचमाओ असायबहुलाओ ।
रे जीव ! तए पत्ता, अणंतखुत्तो बहुविहाओ ॥६१॥

हे जीव ! तें साते नरकोमां, जेनी उपमा नथी एवी दुःखथी भरपूर घणा प्रकारनी वेदनाओ अनन्ती वार भोगवी, तो पण हजु सुधी तारी शुद्धि ठेकाणे आवी नहीं !. माटे हे मन्दमते ! हवे पाप करतां डर राख, कारण के ते पापनां फळ तारे ज भोगववां पडशे. ॥६१॥
देवत्ते मणुअत्ते, पराभिओगत्तणं उवगएणं ।

* नरकेषु वेदना, अनुपमा अशातबहुलाः ।

रे जीव ! त्वया प्राप्ता, अनन्तकृत्वो बहुविधाः ॥ ६१ ॥

+ देवत्वे मनुजत्वे, पराभियोगत्वमुपगतेन ।

*भीषणदुहं बहुविहं, अणंतखुत्तो समणुभूअं ॥ ६२ ॥
तिरियंगहं अणुपत्तो, भीममहावेअणा अणेगविहा ।
जम्मण-मरणऽरहट्टे, अणंतखुत्तो परिब्भमिओ ॥ ६३ ॥

हे जीव ! तें देवभवने विषे तथा मनुष्यभवने विषे
परतंत्रताना पाशमां सपडाइ भयंकर घणा प्रकारनुं
दुःख अनन्ती वार अनुभव्युं ॥ ६२ ॥ वळी तुं तिर्यच
गतिमां उत्पन्न थयो त्यां अनेक प्रकारनी भयंकर महा-
वेदनाओ भोगवी. आवी रीते चारे गतिमां जन्म अने
मरण रूपी रेंटने विषे अनन्ती वार भटक्यो. आ जगत्मां
एवुं कोइ दुःख नथी के जे दुःख तें सहन कर्युं न होय.
आवी रीते अनन्ती वार घोर महाभयानक दुःख तें सहन
कर्यां !. माटे हवे धर्मसाधन कर, के जेथी तेवां दुःख
भोगववां न पडे. ॥ ६३ ॥

* भीषणदुःखं बहुविधम्, अनन्तकृत्वः समनुभूतम् ॥ ६२ ॥

+ तिर्यगगतिमनुप्राप्तो, भीममहावेदना अनेकविधाः ।

जन्म-मरणाऽरघट्टे, अनन्तकृत्वः परिभ्रान्तः ॥ ६३ ॥

जावन्ति केवि दुक्खा, सारीरा माणसा य संसारे ।
पत्तो अणंतखुत्तो, जीवो संसारकंतारे ॥ ६४ ॥

जीवे आ संसार रूपी अटवीमां परिभ्रमण करतां
जेटलां कोइ रोग विंगेरे शारीरिक दुःखो छे, अने जेटलां
इष्टवियोगादि मानसिक दुःखो छे, ते सर्व अनन्तीवार
भोगव्यां छे ॥ ६४ ॥

तण्हा अणंतखुत्तो, संसारे तारिसी तुमं आसी ।
जं पसमेउं सव्वो-दहीणमुदयं न तीरिज्जा ॥ ६५ ॥

आसी अणंतखुत्तो, संसारे ते छुहावि तारिसिया ।
जं पसमेउ सव्वो, पुग्गलकाओ वि न तीरिज्जा ॥ ६६ ॥

हे जीव ! तने नरकभवरूप संसारने विषे अनन्ती-
वार एवी तीव्र तृषानां दुःख भोगववां पड्यां छे के जे

* यावन्ति कान्यपि दुःखानि, शारीराणि मानसानि च संसारे ।

प्राप्तोऽनन्तकृत्वो, जीवः संसारकान्तारे ॥ ६४ ॥

+ तृष्णाऽनन्तकृत्वः, संसारे तादृशी तवाऽऽसीत् ।

यां प्रशमयितुं सर्वोदधीनामुदकं न शक्नुयात् ॥ ६५ ॥

† आसीद् अनन्तकृत्वः, संसारे तव क्षुधाऽपि तादृशिका ।

यां प्रशमयितुं सर्व्वः, पुद्गलकायोऽपि न शक्नुयात् ॥ ६६ ॥

तृषाने छीपववाने सघळा समुद्रनुं जल पण समर्थ न
 थाय. अहो ! तुं पराधीन हतो त्यारे तने केवी तीव्र-
 तृषाने सहन करवी पडी?, ज्यारे अहीं स्वतंत्रपणे धर्म-
 निमित्ते—तारा पोताना हितने माटे चोविहारो उपवास
 छठ के अठम, अथवा छेवटे रात्रिनो ज चोविहार
 करवानो गुरुमहाराज उपदेश आपेछे त्यारे तने विचार
 थाय छे ! ॥ ६५ ॥ वळी नरकभवने विषे अनन्तीवार
 एवी तीव्र क्षुधानी वेदनाओ भोगववी पडी, के जे क्षु-
 धाने शान्त करवाने जगत्ना सर्व पुद्गलो पण समर्थ
 न थाय, आवी सांभळतां कंपारी छूटे एवी अवर्णनीय
 क्षुधानी वेदनाओ तें परवशपणे अनन्तीवार अनुभवी,
 ज्यारे अहीं स्वाधीनपणामां धर्मनिमित्ते—आत्माना क-
 ल्याणने माटे उपवास अथवा एकासणुं करवाने पण
 लांबो विचार करवो पडे छे !. आत्मन् ! नरकने विषे
 आवी आवी असह्य तृषा अने क्षुधानी वेदनाओ परा-
 धीनपणे तारे सहन करवी पडी, के जे सहन करवा
 छतां तारी सिद्धि थइ नहीं. पण अत्यारे तुं मनुष्यभव
 पाम्यो छे, सारासारनो विचार करी शके छे; तो हवे
 पण रसनेन्द्रियने वश थइ, आवेला अवसरने चूके तो

તારા જેવો કોણ મૂર્ખ ? માટે સ્વાધીનપણામા જ તપ-
સ્યાદિ કરી આત્માના સહજ ગુણો પ્રગટાવ, કે જેથી
ભયંકર નારકીની વેદનાઓ ભોગવવાનો વખત ન
આવે. ॥ ૬૬ ॥

કાઝળમળેગાઈ, જન્મ-મરણપરિવટનસયાઈ ।
દુઃખેણ માણસત્તં, જહ લહહ જહિચ્છિયં જીવો ॥૬૭॥
તં તંહ દુલ્લહલંભં, વિજ્જુલ્લયાચંચલં ચ મણુયત્તં ।
ધમ્મમ્મિ જો વિસીયહ, સો કાઠરિસો ન સપ્પુરિસો ૬૮

જીવ અનેકસંકટા જન્મ અને મરણના પરાવર્તનના
ઘણા દુઃખો ભોગવીને મહાકષ્ટે પોતાને હૃષ્ટ એવું મનુષ્ય-
પણું પામે છે ॥ ૬૭ ॥ આવા દસ દૃષ્ટાન્તે દુર્લભ અને
વીજળીના ઝલકારા જેવો ચંચલ મનુષ્યભવ પામીને પણ
જે કોઈ ધર્મકૃત્યમાં પ્રમાદ કરે તે કાયર પુરુષ સમજવો,
તે સત્પુરુષોની પંક્તિમાં ગણાવા લાયક થતો નથી. માટે હે

* કૃત્વાઽનેકાનિ, જન્મ-મરણપરિવર્તનશતાનિ ।

દુઃખેન માનુષત્વં, યદિ લભતે યથેચ્છિતં જીવઃ ॥ ૬૭ ॥

+ તત્ તથા દુર્લભલાભં, વિદ્યુલ્લતાચ્ચલં ચ મનુજલમ્ ।

ધર્મે યો વિષીદતિ, સ કાપુરુષો ન સત્પુરુષઃ ॥ ૬૮ ॥

जीव ! तुं महाकष्टे पूर्ण पुण्योदये मनुष्यभव पाम्यो छे,
तो तेने सार्थक कर. ॥ ६८ ॥

*माणुस्सजम्मे तडि लद्धियम्मि,
जिणिंदधम्मो न कओ य जेणं ।

तुट्टे गुणे जह धाणुक्कएणं,
हत्था मलेद्धा य अवस्स तेणं ॥ ६९ ॥

अनन्ता भवरूप समुद्रमां भटकतां भटकतां कांठा-
रूप मनुष्यजन्म प्राप्त करवा छतां जेणे जिनेन्द्रप्ररू-
पित धर्म कयों नहीं तेने, जेम धनुष्यनी दोरी तूटतां
धनुर्धारी पुरुषने हाथ घसवा पडेछे तेम अवश्य हाथ
घसवा पडेछे—पश्चात्ताप करवो पडेछे. माटे हे आत्मन् !
तने धर्म करवाने मनुष्यभवादि सामग्रीओ मळी छे,
छतां जो प्रमाद करी तेओनो उपयोग नहीं करे, अने
निरर्थक दिवसो गुमावीश, तो मरणसमये अतिशय
पश्चात्ताप थशे. ॥ ६९ ॥

* मानुष्यजन्मनि तटे लब्धे, जिनेन्द्रधर्मो न कृतश्च येन ।

त्रुटिते गुणे यथा धानुष्ककेण, हस्तौ मलयितव्यौ च अवश्यं तेन ॥ ६९ ॥

રે જીવ ! નિસુણિ ચંચલસહાવ,
 મિલ્લેવિ ણુ સચલવિ વજ્જભાવ ।
 નવભેયપરિગ્ગહવિવિહજાલ,
 સંસારિ અત્થિ સહુ ઇંદ્યાલ ॥ ૭૦ ॥

અરે જીવ ! હિતકર વાક્ય સાંભલ-આ સર્વ ધન્ય
 ધાન્યાદિ નવપ્રકારના પરિગ્રહનો સમૂહ છે તે તારા
 આત્મગુણથી બાહ્યભાવ છે, તારા પોતાના ગુણ તો જ્ઞાન
 દર્શન અને ચારિત્ર છે. વઢી આ નવ પ્રકારનો પરિગ્રહ
 ચંચલસ્વભાવી છે-ક્ષણવિનાશી છે, સંસારમાં સર્વ ઇન્દ્ર-
 જાલ સમાન છે-પરમાર્થે જોતાં અસાર છે. વઢી પરિગ્રહ
 છોડીને તારે અવશ્ય પરલોકમાં જવું જ પડશે, તો પછી
 અત્યારથી જ આ સર્વ ચંચલસ્વભાવી બાહ્યભાવ ઉપરથી
 મોહ ત્યાગી અચલસ્વભાવી તારા આત્મધર્મનો શા માટે
 આદર નથી કરતો ? ॥ ૭૦ ॥

પિયં-પુત્ત-મિત્ત-ઘર-ઘરણિ-જાય,
 ઇહલોહ્ય સવ નિયસુહસહાય ।

* રે જીવ ! નિશ્ચય ચંચલસ્વભાવાન્, મુક્ત્વાપિ સકલાનપિ બાહ્યભાવાન્ ।
 નવભેદપરિગ્રહવિવિધજાલાન્, સંસારેઽસ્તિ સર્વમિન્દ્રજાલમ્ ॥ ૭૦ ॥
 + પિતૃ-પુત્ર-મિત્ર-ગૃહ-ગૃહિણીજાતમ્, એહલૌકિકં સર્વ નિજસુખસહાયમ્ ।

नैवि अत्थि कोइ तुह सरणि मुक्ख !,

इक्खु सहसि तिरि-निरयदुक्ख ॥ ७१ ॥

रे मूर्ख आत्मन् ! आ लोकमां तने अतिशय ब-
हाला एवा पिता पुत्र मित्र स्त्री तथा घरना माणसो
विगेरे पोतानो ज स्वार्थ ताकता फरेछे, ते कोइ तारुं
शरण नथी. तेओने माटे कूड-कपट करी तारे एक-
लाने ज तिर्यंच अने नरकगतिनां दुःखो सहन करवां
पडशे; अने ते महाभयंकर दुःख वखते कोइ तारुं रक्षण
करवाने आवशे नहीं. माटे हे मूढ ! हजु कांइक विचार,
अने आश्रवभावमांथी निवृत्त थइ संवरभावमां परि-
णत था, के जेथी परलोक सुधरे. ॥ ७१ ॥

कुसग्गे जह ओसबिंदुए, थोवं चिट्ठइ लंबमाणए ।
एवं मणुआण जीवियं, समयं गोयम ! मा पमायए ७२

प्रभु श्रीमहावीर गौतमं स्वामीने उपदेशे छे के-हे
गौतम ! जेम डाभना अग्रभाग उपर लटकी रहेलुं झा-

* नाऽप्यस्ति कोऽपि तव शरणे मूर्ख !, एकाकी सहिष्यसे तिर्यग्-
नरकदुःखानि ॥ ७१ ॥ + कुशाग्रे यथाऽवश्यायबिन्दुकः, स्तोकं तिष्ठति
लम्बमानकः । एवं मनुजानां जीवितं, समयं गौतम ! मा प्रमादीः ॥
भ. वै. ४

કઠનું ટીપું થોડો જ સમય રહે છે—જોતજોતામા નીચે પડી જાય છે, તેમ મનુષ્યોનું જીવિત પણ જલદી નાશ પામે તેવું છે. માટે એક સમય પણ પ્રમાદ કરીશ નહીં—ધર્મને વિષે નિરન્તર ઉદ્યમ કર, ॥ ૭૨ ॥

સં*બુજ્ઞહ કિં ન બુજ્ઞહ, સંબોહી ચ્ચ પેચ દુલ્લહા ।
નો હ્રવણમન્તિ રાહો, નો સુલહં પુનરવિ જીવિયં ૭૩

હે ભવ્ય પ્રાણીઓ ! તમે બુજ્ઞો—સમ્યક્ત્વ રત્ન મેઢવવાને ઉદ્યમ કરો, આવો અવસર ફરી ફરીને મઢવો મુશ્કેલ છે. સમગ્ર પ્રકારની ધર્મસામગ્રી મઢવા છતાં હજુ કેમ પ્રતિબોધ પામતા નથી ?, કારણ કે જેમણે ધર્મકૃત્ય કર્યું નહીં તેમને પરલોકમાં સમ્યક્ત્વ મઢવું દુર્લભ છે. ગયેલા રાત્રિ—દિવસો પાછા આવવાના નથી, અને ધર્મ-સાધન કરવાને યોગ્ય જીવિત પાછું મઢવું સુલભ નથી, માટે ધર્મ સામગ્રી પામી પ્રમાદ ન કરો, ॥ ૭૩ ॥

* સંબુદ્ધધ્વં કિં ન બુદ્ધધ્વં, સંબોધિઃ ચ્ચ પ્રેચ દુર્લભા ।

નૈવોપનમન્તિ રાત્રયો, નો સુલભં પુનરપિ જીવિતમ્ ॥ ૭૩ ॥

હહૈરા બુઢા ય પાસહ, ગઞ્મત્થાવિ ચયન્તિ માણવા ।
સેને જહ વટ્ટયં હરે, એવમાઝક્ખયમ્મિ તુટ્ટહ ॥ ૭૪ ॥

હે પ્રાણીઓ ! તમે જુઓ—કેટલાએક મનુષ્યો ગર્ભમાં
જ મરણ પામે છે !, કેટલાએક બાલ્યાવસ્થામાં જ મૃત્યુને
શરણ થાયછે, કેટલાએક યુવાવસ્થામાં વહાલા સ્ત્રી-પુત્રા-
દિને મૂકી મરી જાયછે, જ્યારે કેટલાએક વૃદ્ધાવસ્થાનાં
દુઃખ ભોગવી ભોગવી પગ ઘસતા મરણને આધીન થાય-
છે. આવી રીતે જેમ બાજપક્ષી તેતરને ઓર્ચિંતો ફાલી લે
છે, તેમ આયુષ્યક્ષય થતાં યમદેવ જીવિતને હરેછે, માટે
ક્ષણ માત્ર પણ જીવિતનો વિશ્વાસ નહીં રાખી ધર્મસાધન
કરવાને સાવધાન થાઓ. ॥ ૭૪ ॥

તિહુયણજણં મરન્તં, દટ્ટૂણ નયન્તિ જે ન અપ્પાણં ।
વિરમન્તિ ન પાવાઓ, ધી ધી ! ધિટ્ટત્તણં તાણં ॥ ૭૫ ॥

જેઓ ત્રણે ભુવનના પ્રાણીઓને મરતા દેખતા છતાં
પોતાના આત્માને ધર્મને વિષે જોડતા નથી, અને પાપ

* બાલા વૃદ્ધાશ્ચ પશ્યત, ગર્ભસ્થા અપિ ચ્યવન્તે માનવાઃ ।

શ્યેનો યથા વર્તકં હરતિ, એવમાયુઃક્ષયે ત્રુવ્યતિ (જીવિતમ્) ॥ ૭૪ ॥

+ ત્રિભુવનજનં મિયમાણં, દટ્ટ્વા નયન્તિ યે નાત્માનમ્ (ધર્મે) ।

વિરમન્તિ ન પાપાદ્, ધિગ્ ધિગ્ ધૃષ્ટત્વં તેષામ્ ॥ ૭૫ ॥

थकी विराम पामता नथी, एवा निर्लज्ज पुरुषोनी धिट्टा-
इने धिक्कारहो ! धिक्कार हो ! ॥ ७५ ॥

माँ मा जंपह बहुयं, जे बद्धा चिक्कणेहि कम्मेहिं ।
सवेसिं तेसि जायइ, हिओवएसो महाद्वेषो ॥ ७६ ॥

अयोग्य शिष्यो उपर कृपासागर गुरुमहाराजने करुणा
आववाथी वारंवार उपदेश आपता जोइ, ते गुरु महा-
राज प्रति योग्य अने विनयी शिष्यो कहेछे—प्रभो ! कृपा-
निधान ! जेओए घणां चीकणां अने निकाचित कर्मो
बांध्या छे—जेओ मगशेळीया पत्थरनी जेम नहीं पी-
गळे एवा कठण हृदयवाळा छे, एवा आ अयोग्य प्राणीओने
बहु उपदेश न आपो न आपो. कारण के—तेओने आप
गमे तेटलो प्रतिबोध आपसो तो पण तेओ प्रतिबोध
पामवाना नथी, एटलुं ज नहीं पण, सर्पने जेम जेम
दूध पाइये तेम तेम झेर वधेछे तेम अयोग्य प्राणीओने
हितोपदेश केवळ महाद्वेषनी ज वृद्धि करे छे, माटे
तेवा अयोग्य जीवोने उपदेश आपवो व्यर्थ छे, ॥ ७६ ॥

* मा मा जल्पत बहुकं, ये बद्धाश्चिक्कणैः कर्मभिः ।

सर्वेषां तेषां जायते, हितोपदेशो महाद्वेषः ॥ ७६ ॥

कुणसि ममत्तं धण-सयण-विहवपमुहेसु अणंतदुक्खेसु
सिढिलेसि आयरं पुण, अणंतसुक्खम्मि सुक्खम्मि ॥

हे जीव ! अनन्ता दुःखना हेतुभूत धन, स्त्री पुत्रादि
स्वजन, अने वैभव विगेरेने विषे तुं ममत्वभाव राखे छे;
ज्यारे अनन्तुं सुख जेमां छे एवा महादुर्लभ मोक्षने विषे
आदर शिथिल करे छे !. एवो कोण मूर्ख होय के जे
दुःख आपनारा पदार्थोंमां आसक्ति राखे ?, अने सुख
आपनारा पदार्थमां उपेक्षा राखे ?, पण आत्मन् ! तें तो
तेमज कर्नु !. माटे हजु तारा अनादिकाळना भ्रमने
दूर कर, अने सुखी थवा इच्छतो होय तो बाह्यभाव उप-
रना ममत्वने त्यागी मोक्षमां आदर राख-मोक्षने माटे
प्रयत्न कर. ॥ ७७ ॥

संसारो दुहहेऊ, दुक्खफलो दुसहदुक्खरूवो य ।
न चयन्ति तं पि जीवा, अइबद्धा नेहनिअलेहिं ॥ ७८ ॥

* करोषि ममत्वं धन-स्वजन-विभवप्रमुखेषु अनन्तदुःखेषु ।

शिथिलयसि आदरं पुनरनन्तसौख्ये मोक्षे ॥ ७७ ॥

+ संसारो दुःखहेतुः, दुःखफलो दुःसहदुःखरूपश्च ।

न त्यजन्ति तमपि जीवा, अतिबद्धाः स्नेहनिगडैः ॥ ७८ ॥

આ સંસાર દુઃખનું કારણ છે, દુઃખરૂપી ફલને આપનારો છે, અને અસહ્ય ઘોર દુઃખસ્વરૂપ છે, આવા મહાભયદ્ગ્ગર સંસારનો પળ, સ્નેહ રૂપી બેડીથી અતિશય બંધાયેલાં જીવો ત્યાગ કરતા નથી !. જીવો સંસારને દુઃખમય જાણે છે, છતાં રાગબન્ધનથી જકડાયેલા તેનો ત્યાગ કરી શકતા નથી. માટે હે જીવ ! રાગબન્ધનને દૂર કરવાને ઉદ્યમવંત થા, કે જેથી આવા દુઃખમય સંસારથી તારો છૂટકારો થાય. ॥ ૭૮ ॥

નિયમકર્મપવનચલિઓ, જીવો સંસારકાળને ઘોરે ।
કા કા વિડંબનાઓ, ન પાવે દુઃસહદુઃખાઓ ? ૭૯

પોતાના કર્મરૂપી પવનને પરાધીન થઈ પતિત થયેલો આ જીવ સંસારરૂપી મહાવિકટ જંગલમાં અસહ્ય દુઃખોથી ભરપૂર કઈ કઈ વિડંબનાઓ પામતો નથી ?, અર્થાત્ સર્વ વિડંબનાઓ પામે છે. હે આત્મા ! તેં કર્મને વશ થઈ અસહ્ય દુઃખો સહન કર્યાં, અને વિવિધ પ્રકારની

* નિજકર્મપવનચલિતો, જીવઃ સંસારકાળને ઘોરે ।

કાઃ કા વિડમ્બના, ન પ્રાપ્નોતિ દુઃસહદુઃખાઃ ॥ ૭૯ ॥

विडंबनाओ सही, तेना आगळ धर्मकृत्य करतां थतुं
घणुं ज अल्प दुःख शा हिसाबमां छे?, के जेथी अनन्तुं
अने अक्षय सुख मळे तेम छे. माटे धर्मसंचय करवामां
प्रमादी न था. ॥ ७९ ॥

सिंसिरम्मि सीयलानिल-

लहरिसहस्सेहि भिन्नघणदेहो ।

तिरियत्तणम्मिऽरण्णे,

अणंतसो निहणमणुपत्तो ॥ ८० ॥

गिंम्हायवसंतत्तो-रण्णे छुहिओ पिवासिओ बहुसो ।

संपत्तो तिरियभवे, मरणदुहं बहु विसूरन्तो ॥ ८१ ॥

वासासुऽरण्णमज्झे, गिरिनिज्झरणोदगेहि वज्जन्तो ।

सीयाऽनिलडज्जविओ, मओऽसि तिरियत्तणे बहुसो ॥

एवं तिरियभवेसु कीसन्तो दुक्खरणहस्सेहिं ।

वसियो अणंतखुत्तो, जीवो भीषणभवारण्णे ॥ ८३ ॥

* शिशिरे शीतलाऽनिल-लहरिसहस्रैर्भिन्नघनदेहः । तिर्यक्त्वेऽरण्ये, अन-
न्तशो निधनमनुप्राप्तः ॥ ८० ॥ + ग्रीष्मातपसन्तप्तो-ऽरण्ये क्षुधितः पिपा-
सितो बहुशः । संप्राप्तस्तिर्यग्भवे, मरणदुःखं बहु खिद्यमानः ॥ ८१ ॥
वर्षास्वरण्यमध्ये, गिरिनिर्झरणोदकैरुत्थमानः । शीताऽनिलदग्धो, मृतोऽसि
तिर्यक्त्वे बहुशः ॥ ८२ ॥ एवं तिर्यग्भवेषु, क्लिद्यमानो दुःखशतसहस्रैः ।
उषितोऽनन्तकृत्वो, जीवो भीषणभवाऽरण्ये ॥ ८३ ॥

હે જીવ ! તું તિર્યંચ ભવમાં હતો, કે જે વચ્ચે તારું શરીર મજબૂત હતું તો પણ અટવીમાં શીયાલાની સરુત ઠંડીમાં હિમ પડવાથી તારો દેહ ફાટી ગયો—ભેદાઈ ગયો !, અને પોષ મહિનાની કડકડતી ટાઢથી અટવીમાં અનન્તીવાર મરણને શરણ થયો, તે દુઃખ સંભાર. ॥૮૦॥
 વઢી રે આત્મા ! તું તિર્યંચ ભવમાં ઘોર જંગલને વિષે ઉનાલાના આકરા તાપથી તસ થઈ—વિહ્વલ બની મૂલ્યો તરસ્યો ઘણો જ સ્વેદ પામતો મરણદુઃખ પામ્યો !.
 ॥ ૮૧ ॥ વઢી હે ચેતન ! તું વર્ષા ઋતુમાં તિર્યંચભવમાં મયાનક અરણ્યને વિષે પર્વતોના ધોધમાર પાણીમાં તળાતો—અથડાતો—બૂડતો અને ઠંડા પવનથી જકડાઈ ગયેલો ઘણી વચ્ચે મૃત્યુ પામ્યો !. ॥ ૮૨ ॥

આવી રીતે અતિમયાનક ભવરૂપી અરણ્યમાં તિર્યંચ મવોને વિષે અસહ્ય લાસો દુઃસો મોગવી ક્લેશ પામતો આ જીવ અનન્તી વાર વસ્યો. શિયાલામાં જંગલને વિષે અસહ્ય ઠંડીથી અનન્તી વાર મૃત્યુને શરણ થયો !, ઉનાલાના આકરા તાપથી તસ થઈ મૂલ્યો તરસ્યો મરી ગયો !, અને વરસાદ ઋતુમાં પાણીમાં તળાતો અથ-

ડાતો પ્રાણરહિત થયો !. આવાં દુઃખો અનન્તીવાર સ-
હન કરવા છતાં તે કષ્ટોને આજ તું કેમ વિસરી જાય
છે ? ॥ ૮૩ ॥

* દુઃકર્મપ્રલયા-નિલપેરિઓ ભીષણમ્મિ ભવરણ્ણે ।
હિંદન્તો નરણ્ણુ વિ, અણંતસો જીવ ! પત્તો સિ ॥ ૮૪ ॥

હે આત્મન્ ! પ્રલયકાળના પવન જેવા ભયં-
કર એવા આઠ કર્મે કરી ઘોર એવા આ ભવરૂપી અરણ્યમાં
ભટકતાં ભટકતાં તું નરકગતિમાં પળ અસહ્ય દુઃખો
અનન્તી વાર પામ્યો છે-દુઃખ ભોગવવામાં કાંઈ યામી
રાખી નથી, તો પળ હજુ તેવાં જ દુઃખો ભોગવવાં પડે
તેવાં પાપમય કાર્યો કરે છે !. અરે ! કાંઈક સમજ,
શુદ્ધિ ઠેકાણે લાવ, અને હવે પછી તેવાં દુઃખો ભોગ-
વવાં ન પડે તેને માટે પ્રયત્નશીલ થા. ॥ ૮૪ ॥

* દુષ્ટાઽદુઃકર્મપ્રલયા-ઽનિલપ્રેરિતો ભીષણે ભવારણ્યે ।

હિંદમાનો નરકેષ્વપિ, અનન્તશો જીવ ! પ્રાપ્તોઽસિ ॥ ૮૪ ॥

सैत्तसु नरयमहीसु, वज्जानलदाह-सीयवियणासु ।
वसियो अणंतखुत्तो, विलवन्तो करुणसद्देहिं ॥ ८५ ॥

हे जीव ! तुं साते नारकीओमां करुणा उपजावे एवा
हृदयभेदक शब्दो वडे विलाप करतो अनन्तीवार वस्यो,
के जे नारकीओमां वज्रसमान अतिशय आकरा अग्निनी
अने शीतनी असह्य वेदनाओ तने भोगववी पडी !.
हवे तेथी त्रास पामी फरीथी त्यां जवुं न पडे माटे धर्म-
कृत्यमां सावधान था. ॥ ८५ ॥

पियं-माय-सयणरहिओ, दुरंतवाहिहिं पीडिओ बहुसो ।
मणुअभवे निस्सारे, विलाविओ किं न तं सरसि ? ॥

हे चेतन ! माता पिता अने सगां संबन्धीओथी
वियोग पामेला तने असाध्य व्याधिओए घणोज पी-
डित करी आ असार एवा मनुष्यभवमां बहु बहु विलाप
कराव्या, आ वातने तुं केम विसरी जाय छे ? ॥ ८६ ॥

* सप्तसु नरकमहीषु, वज्राऽनलदाह-शीतवेदनासु ।

उषितोऽनन्तकृत्वो, विलपन् करुणशब्दैः ॥ ८५ ॥

+ माता-पितृ-स्वजनरहितो, दुरन्तव्याधिभिः पीडितो बहुशः ।

मनुजभवे निस्सारे, विलापितः किं न तं सरसि ? ॥ ८६ ॥

પૈવણુ વ ગયણમગ્ગે, અલક્ષિઓ ભ્રમઈ ભવવળે જીવો
ઠાણઢાણમ્મિ સમુ-જ્ઞિજ્ઞ ધન-સયણસંઘાણ ॥૮૭॥

જેમ પવન આકાશમાં અદૃશ્ય રૂપે ભિન્ન ભિન્ન સ્થાને
ભમ્યા કરેછે, તેમ આ જીવ ઠેકઠેકાણે ધન અને સગાં
વહાલાઓનો ત્યાગ કરી અજાણપણાથી ભટક્યા કરે છે.
માટે હે આત્મન્ ! ‘આમારું ધન, આ મારા સગા-વહાલા’
આ રીતે છોટો મમત્વભાવ ત્યાગી, તારા શુદ્ધ સ્થિરસ્વ-
ભાવને પ્રાપ્ત કરવા વીતરાગપ્રભુનો ધર્મ આચર. ॥૮૭॥

વિદ્વિજ્ઞન્તા અસયં, જન્મ-જરા-મરણતિક્ષ્ણકુંતેહિં ।
દુઃખમણુભવન્તિ ઘોરં, સંસારે સંસરન્ત જિઆ ॥૮૮॥
તહવિ સ્વણંપિ કયાવિ હુ, અન્નાણભુયંગડંકિયા જીવા ।
સંસારચારગાઓ, ન ય ઉવિજ્ઞન્તિ મૂઢમણા ॥ ૮૯ ॥

આ અસાર સંસારમાં ભટકતા જીવો જન્મ જરા અને
મરણ રૂપી તીક્ષ્ણ ખાલાઓ વડે વારંવાર વિંધાઈ ઘોર

* પવન ઇવ ગગનમાર્ગે, અલક્ષિતો ભ્રમતિ ભવવળે જીવઃ ।

સ્થાનસ્થાને સમુજ્ઞ્ય ધન-સ્વજનસંઘાતાન્ ॥ ૮૭ ॥

+ વિધ્યમાના અસકૃદ્, જન્મ-જરા-મરણતીક્ષ્ણકુંતૈઃ । દુઃખમણુભવન્તિ
ઘોરં, સંસારે સંસરન્તો જીવાઃ ॥ ૮૮ ॥ તથાપિ ક્ષણમપિ કદાપિ સ્વલ્પ,
અજ્ઞાનભુજ્ઞદષ્ટા જીવાઃ । સંસારચારકાદ્, ન ચોદ્વિજન્તે મૂઢમનસઃ ॥ ૮૯ ॥

દુઃખ અનુભવે છે, ॥ ૮૮ ॥ છતાં અજ્ઞાન રૂપી સર્પવડે
 ડસાયેલા મૂઢમાનવાળા જીવો આ સંસાર રૂપી બંદીખા-
 નાથી ક્ષણમાત્ર પણ ઉદ્વેગ પામતા નથી !.

કેદસ્થાનામાં પડેલો પ્રાણી એકજ વખત ભાલાની
 વેદના સહન કરી શકતો નથી, અને કંટાળી જઈ
 ત્રિચારે છે કે-અરેરે ! હવે હું આ દુઃખમાંથી ક્યારે
 છૂટું ? . પણ જન્મ જરા અને મૃત્યુરૂપી ભાલાઓના કારી
 ઘા જીવો વારંવાર અનુભવે છે, છતાં આશ્ચર્ય છે કે-
 તેઓ આ સંસારૂપી કેદસ્થાનામાંથી છૂટવાને ક્ષણવાર
 પણ ઉદ્વિગ્ન થતા નથી !. ॥ ૮૯ ॥

કીલસિ કિયંતવેલં, સરીરવાવીહ ? જત્થ પહસમયં ।
 કાલઽરહદ્ધટીહિં, સોસિજ્જહ જીવિયંભોહં ॥ ૯૦ ॥

હે જીવ ! તું શરીરરૂપી વાવમાં કેટલો સમય ક્રીડા
 કરી શકીશ ?, જે વાવમાંથી કાઠરૂપી રેંટના ઘડાઓ
 જીવિતરૂપી જલસમૂહને સમયે સમયે શોષી રહ્યા છે !.-
 જેમ જેમ કાઠ જાય છે તેમ તેમ આયુષ્ય ઘટતું જ જાય

* કીલિગ્ધસિ કિયદ્વેલાં, શરીરવાપ્યાં ? યત્ર પ્રતિસમયમ્ ।

કાલાઽરઘદ્ધટીભિઃ, શોષ્યતે જીવિતાઽમ્ભઓઘઃ ॥ ૯૦ ॥

छे. जेम फांसीनी सजा पामेलो अपराधी जेम जेम फांसी सन्मुख डगलां भरेछे तेम तेम तेने मृत्यु नजीक आवतुं जाय छे, अने तेथी तेने खान-पानादि काइ पण गोठतुं नथी, कारण के तेणे जाण्युं छे के मृत्यु नजीक आवतुं जायछे; तेम हे चेतन ! तारी पण जेम जेम उम्मर जायछे तेम तेम मृत्यु नजीक आवतुं जायछे, आवी रीते दिवस पर दिवस जतां आयुष्य झपाटामां पूर्ण थशे त्यारे मरणने शरण थबुं पडशे !. माटे प्रमाद त्यागी परलोक साधवाने सावधान था, के जेथी मरणसमये पश्चात्ताप करवानो समय न आवे. ॥ ९० ॥

रे जीव ! बुझ मा मुझ मा पमायं करेसि रे पाव ! ।
जं परलोए गुरुदुखभायणं होहिसि अयाण ! ॥ ९१ ॥

अरे जीव ! बुझ बुझ, मोह न पाम. रे पापी ! हवे धर्म-कार्यमां प्रमाद न कर. हे अज्ञानी ! प्रमाद करीश तो परलोकमां घोर असह्य दुःखो तारे ज भोगववां पडशे. माटे दुर्लभ मनुष्यभवमां चिन्तामणि समान जिनधर्म

* रे जीव ! बुध्यस्व मा मुह्य मा प्रमादं कुरु रे पाप ! ।

यत् परलोके गुरुदुःखभाजनं भविष्यति अज्ञान ! ॥ ९१ ॥

पामी आवा धर्म करवाना अमूल्य समयमां सावधान
था, के जेथी दुःख न भोगववां पडे. ॥ ९१ ॥

बुँज्झसु रे जीव ! तुमं,
मा मुज्झसि जिणमयम्मि नाऊणं ।
जम्हा पुणरवि एसा,
सामग्गी दुल्लहा जीव ! ॥ ९२ ॥

अरे जीव ! हवे तुं बोध पाम, जिनमतने विषे जीव
अजीव विगेरे तत्त्वो जाण्या छतां मोह न पाम, कारण
के—हे चेतन ! मनुष्यभव तथा जिनेन्द्रमत विगेरे धर्म-
सामग्री फरी फरीने मळवी दुर्लभ छे, माटे आवेलो
अवसर न जवा दे. ॥ ९२ ॥

दुँलहो पुण जिणधम्मो, तुमं पमायायरो सुहेसी य ।
दुसहं च नरय दुक्खं, कह होहिसि तं न याणामो ॥ ९३ ॥

हे प्राणी ! आ जिनधर्म फरीथी मळवो अतिदुर्लभ

* बुध्यस्व रे जीव ! त्वं, मा मुह्य जिनमते ज्ञात्वा ।

यस्मात् पुनरपि एषा, सामग्री दुर्लभा जीव ! ॥ ९२ ॥

+ दुर्लभः पुनर्जिनधर्मः, त्वं प्रमादाकरः सुखैषी च ।

दुस्सहं च नरकदुःखं, कथं भविष्यसि तन्न जानीमः ॥ ९३ ॥

છે, અને તું પ્રમાદની ટાણ છે !. આવો ચિન્તામણિ
 સમાન જિનધર્મ પામવા છતાં તું પ્રમાદમાં દિવસો એલે
 ગુમાવે છે, અને પ્રમાદ કરીને પણ સુખની અભિલાષા
 રાખે છે !, તે સુખ તને ક્યાંથી મળશે ? . નારકીનું
 દુઃખ દુઃસહ છે—ધર્મસામગ્રી મળવા છતાં પ્રમાદી બની
 ધર્મ તરફ ઉપેક્ષા રાખે છે, અને પાપમય કાર્યોમાં અ-
 મૂલ્ય આયુષ્ય ગુમાવે છે, જેથી તને ઘોર અસહ્ય નરક-
 દુઃખો ભોગવવાં પડશે. હે પ્રાણી ! તું અહીં સામાન્ય
 દુઃખ પણ સહન કરી શકતો નથી ત્યારે નરકનાં દુઃસહ
 દુઃખ કેમ સહન થશે ? , અમે નથી જાણતા કે તારી
 ત્યાં શી અવસ્થા થશે !. ॥ ૯૩ ॥

અંધિરેણ થિરો સમલેણ,
 નિમ્મલો પરવસેણ સાહીણો ।

દેહેન જહ વિઢપ્પહ,
 ધમ્મો તા કિં ન પજ્જત્તં ? ॥ ૯૪ ॥

હે જીવ ! અસ્થિર અને અશાશ્વતા આ દેહ વડે

* અસ્થિરેણ સ્થિરઃ સમલેન, નિર્મલઃ પરવસેન સ્વાધીનઃ ।

દેહેન યદ્યર્જ્યતે, ધર્મસ્તદા કિં ન પર્યાપ્તમ્ ? ॥ ૯૪ ॥

स्थिर अने शाश्वतो जो धर्म उपार्जन थायछे तो शुं न मळ्युं ?, अर्थात् धारेलो लाभ मळ्यो कहेवाय. वळी मळ-मूत्रथी भरेला आ मलिन शरीर वडे निर्मळ धर्म उपार्जन थाय तो शुं बाकी रह्युं ?-शुं अपूर्णता रही ?- अर्थात् महान् लाभ मळ्यो कहेवाय. वळी अनेक प्रकारना रोग विगेरेने आधीन-परतन्त्र एवा आ देह वडे स्वाधीन-स्वतंत्र एवो धर्म जो उपार्जन थाय तो शुं कांइ मळवानी खामी रही कहेवाय ?, अर्थात् इच्छेलो लाभ मळ्यो ज कहेवाय. अस्थिर मलिन अने पराधीन एवा आ असार देह वडे स्थिर निर्मळ अने स्वाधीन एवो जो धर्म उपार्जन थइ शके छे, तो हे आत्मन् ! आवेलो लाभ शा माटे चूके छे, माटे आ असार शरीर उपरथी मोह उतारी ते वडे धर्मनुं साधन करी ले, ॥९४॥

जैह चिंतामणिरयणं,

सुलहं न ह्यु होइ तुच्छविहवाणं ।

गुणविहववज्जियाणं,

जियाण तह धम्मरयणंपि ॥ ९५ ॥

* यथा चिन्तामणिरत्नं, सुलभं न खलु भवति तुच्छविभवानाम् ।

गुणविभववर्जितानां, जीवानां तथा धर्मरत्नमपि ॥ ९५ ॥

जेम तुच्छ वैभववाळा-पुण्यहीन प्राणीओने चिन्ता-
मणि रत्न सुलभ न ज होय-पुण्यहीन प्राणीओ चिन्ता-
मणि रत्न प्राप्त करी शकता ज नथी, तेम गुणरूपी
वैभवे करीने रहित जीवोने धर्मरत्न पण सुलभ न ज
होय-निर्गुणी प्राणीओ धर्मरत्न प्राप्त करी शकता नथी ॥

जैह दिट्ठीसंजोगो, न होइ जच्चंधयाण जीवाणं ।
तह जिणमयसंजोगो, न होइ मिच्छंधजीवाणं ॥९६॥

जेम जन्मथी अंध अवतरेलां जीवोने दृष्टिनो संयोग
नथी-कोइ पण पदार्थने देखता नथी, तेम मिथ्यात्वे
करी अंध थयेला जीवोने जिनमतनो संयोग नथी-
वीतराग भाषित मतनी प्राप्ति थती नथी. ॥ ९६ ॥

पंचक्खमणंतगुणे, जिणिंदधम्मे न दोसलेसोवि ।
तहवि हु अन्नाणंधा, न रमन्ति कयावि तस्मिजिया ॥

* यथा दृष्टिसंयोगो, न भवति जात्यन्धानां जीवानाम् ।

तथा जिनमतसंयोगो, न भवति मिथ्याऽन्धजीवानाम् ॥ ९६ ॥

× प्रत्यक्षमनन्तगुणे, जिनेन्द्रधर्मे न दोषलेशोऽपि ।

तथापि स्वस्वज्ञानान्धा, न रमन्ते कदापि तस्मिन् जीवाः ॥९७॥

મિથ્થે અણંતદોસા, પયડા દીસન્તિ ન વિ ય ગુણલેસો ।
તહ વિ ચત્તં ચેવ જિયા, હી મોહંધા નિસેવન્તિ ॥ ૯૮ ॥

શ્રીજિનેન્દ્રભાષિત ધર્મને વિષે પ્રત્યક્ષ અનન્તા ગુણો
છે, અને દોષનો લવલેશ પળ નથી. આવો ગુણોનો
મંડાર અને નિર્દોષ જિનધર્મ છે, તો પળ અજ્ઞાન વડે
અંધ થયેલા પ્રાણીઓ તેને વિષે ચિત્ત લગાવતા નથી—
જોડાતા નથી !. ॥ ૯૭ ॥

મિથ્યાત્વમાં અનંત દોષો પ્રગટ પળે દેખાય છે—
સાક્ષાદ્ અનુભવીએ છીએ, અને ગુણનો લવલેશ પળ
દૃષ્ટિગોચર થતો નથી, તો પળ અફસોસ છે કે—મોહ વડે
અંધ થયેલા પ્રાણીઓ તે મિથ્યાત્વને જ સેવેછે !. ॥ ૯૮ ॥

ધિદ્ધી તાળ નરાણં, વિજ્ઞાણે તહ કલાસુ કુસલત્તં ।
સુહસન્નધમ્મરયણે, સુપરિક્ખં જે ન જાણન્તિ ॥ ૯૯ ॥

પરલોકમાં કલ્યાણકારી અને સુખઆપનાર એવા
સત્ય ધર્મરત્નની જેઓ સારી રીતે પરીક્ષા કરી જાણતા

* મિથ્યાત્વેઽનન્તદોષાઃ, પ્રકટા દૃશ્યન્તે નાઽપિ ચ ગુણલેશઃ ।

તથાપિ ચ તદેવ જીવા, હી ! મોહાન્ધા નિષેવન્તે ॥ ૯૮ ॥

+ ધિર્ ધિક્ તેષાં નરાણાં, વિજ્ઞાને તથા કલાસુ કુશલત્તમ્ ।

શુભ-સત્યધર્મરત્ને, સુપરીક્ષાં યે ન જાણન્તિ ॥ ૯૯ ॥

नथी ते पुरुषोना विज्ञानकौशल्यने धिक्कार हो !, तथा ते पुरुषोना कळाकौशल्यने धिक्कार हो !. अर्थात् जेओ 'आ धर्म साचो छे, अने आ धर्म असत्य छे' ए प्रमाणे सत्यासत्यधर्मनी परीक्षा करी जाणता नथी तेओनुं ज्ञान डहापण चतुराइ तथा कळाकौशल्य नकामुं छे, माटे दरेक मनुष्ये प्रथम धर्मनी परीक्षा करता शीखवुं जोइए. ॥ ९९ ॥

जि*णधम्मोऽयं जीवाणं, अपुव्वो कप्पपायवो ।
सग्गापवग्गसुक्खाणं, फलाणं दायगो इमो ॥ १०० ॥

आ जिनधर्म जीवोने अपूर्व कल्पवृक्ष छे, कारण के-
कल्पवृक्ष तो आ लोकना ज सुखने आपे छे, पण आ जिनधर्मरूपी कल्पवृक्ष तो स्वर्ग अने मोक्षना सुखरूप फळोने आपेछे. ॥ १०० ॥

धम्मो बंधु सुमित्तो य, धम्मो य परमो गुरु ।
मुक्खमग्गे पयट्ठाणं, धम्मो परमसंदणो ॥ १०१ ॥

* जिनधर्मोऽयं जीवानाम्, अपूर्वः कल्पपादपः ।

स्वर्गा-ऽपवर्गसौख्यानां, फलानां दायकोऽयम् ॥ १०० ॥

+ धर्मो बन्धुः सुमित्रं च, धर्मश्च परमो गुरुः ।

मोक्षमार्गे प्रवृत्तानां, धर्मः परमसन्दनः ॥ १०१ ॥

આ જગત્માં ધર્મ બન્ધુસમાન છે—જેમ આપત્તિ સમયે ભાઈ સહાયતા કરેછે, તેમ આપત્તિમાં આવી પડેલા પ્રાણીને ધર્મ સહાયતા કરેછે. વઢી ધર્મ હિતકર-મિત્ર સમાન છે—જેમ સાચો મિત્ર સદ્બુદ્ધિ આપી સન્માર્ગે દોરેછે, તેમ ધર્મ પ્રાણીને સન્માર્ગે દોરેછે. વઢી ધર્મ સદ્ગુરુ સમાન છે—જેમ સદ્ગુરુ ઉપદેશ આપી પ્રાણીને દુર્ગતિમાંથી વચાવે છે, તેમ ધર્મ પણ પ્રાણીને દુર્ગતિમાંથી વચાવેછે. વઢી ધર્મ મોક્ષ-માર્ગમાં પ્રવર્તેલા પ્રાણીઓને માટે શ્રેષ્ઠ રથ સમાન છે—જેમ ઉત્તમ રથ હોય તો માર્ગમાં સુખેથી ગમન થઈ શકે-છે, તેમ આ ધર્મરૂપી રથ મોક્ષમાર્ગને વિષે પ્રવર્તેલા પ્રાણીઓને મોક્ષમાં સુખશાન્તિથી પહોંચાડે છે. ॥૧૦૧॥

ચંડગદ્ગાન્તદુઃખાનલ-પલિત્તભવકાળને મહાભીમે ।
સેવસુ રે જીવ ! તુમં, જિણવચનં અમિયકુંડસમં ॥ ૧૦૨ ॥

ચાર ગતિમાં રહેલા અનન્તા દુઃખરૂપી અગ્નિ વડે
આ સંસારરૂપી મહાભયંકર અરણ્ય સઠ્ઠી ઉઠ્યું છે.

* ચતુર્ગલ્યનન્તદુઃખાનલ—પ્રતીતભવકાળને મહાભીમે ।

સેવસુ રે જીવ ! ત્વં, જિનવચનમમૃતકુણ્ડસમમ્ ॥ ૧૦૨ ॥

आवा दुःखरूपी अग्निथी सळगी उठेला संसारूपी अर-
ण्यमांथी बचवुं होय तो हे जीव ! तुं अमृतकुंड समान
जिनधर्मनुं सेवन कर. ॥ १०२ ॥

विंसमे भवमरुदेसे, अणंतदुहगिम्हतावसंतत्ते ।
जिणधम्मकप्परुक्खं, सरसु तुमं जीव ! सिवसुहदं ॥

हे जीव ! अनंतदुःखरूपी ग्रीष्म ऋतुना तीव्र तापवडे
तपी रहेला आ संसाररूपी विषम मारवाड देशमां,
मोक्षसुखने आपनार जिनधर्मरूपी कल्पवृक्षनो तुं आश्रय
कर—जिन धर्मरूपी कल्पवृक्षने छांयडे जा, के जेथी तने
शान्ति मळे, ॥ १०३ ॥

किं बहुणा ? जिणधम्मे, जइयवं जह भवोदहिं घोरं ।
लहु तरियमणंतसुहं, लहइ जिओ सासयं ठाणं १०४
वधारे शुं कहीये ?, हे भव्यप्राणीओ ! उपदेशनो

* विषमे भवमरुदेशे, अनन्तदुःखग्रीष्मतापसंतप्ते ।

जिनधर्मकल्पवृक्षं, सर त्वं जीव ! शिवसुखदम् ॥ १०३ ॥

+ किं बहुना ? जिनधर्मे, यतितव्यं यथा भवोदधिं घोरम् ।

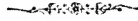
लघु तीर्त्वाऽनन्तसुखं, लभते जीवः शाश्वतं स्थानम् ॥ १०४ ॥

सार एज छे के—जिनधर्मने विषे ते प्रकारे प्रयत्न करवो
जोइए के जेथी भयंकर एवा आ भवरूपी समुद्रने
जलदी तरी जीव अनन्तसुखवाळुं शाश्वतुं मोक्षस्थान
मेळवे. ॥ १०४ ॥

भववैराग्यशतकं समाप्तम् ॥

सरल संस्कृतग्रन्थो—

रु. आ. पै.

गद्यबद्ध—श्रीधन्यचरित्र	१०-०-०
„ श्रीयशोधरचरित्र	१-४-०
„ मलयसुन्दरीकथा	०-१०-०
युगादिदेशना	१-०-०
अघटकुमारचरित्र	०-७-०
मृगाङ्कचरित्र	०-४-०
धनञ्जयकोश भाषान्तरसह	०-४-०
बृहत्संग्रहणी (मूल)	०-४-०
अनित्यादिभावनास्वरूप	०-२-६
नवस्मरण (पॉकेटसाइझ) तत्त्वार्थादि परिशिष्ट साथे	०-४-०	

लखो—मु० पालीताणा.

१ सलोत अमृतलाल अमरचन्द्र.

२ शा. मानचन्द्र वेलचन्द्र, ठे. गोपीपुरा

मु० सुरत.

आवश्यक सूचना.

अमारे त्यां जैनविविधसाहित्यशास्त्रमाला
बनारस, यशोविजय जैन ग्रन्थमाला, श्रीजैन-
धर्मप्रसारकसभा, आत्मानन्द जैन सभा, रा. पु-
रुषोत्तमदास गीगाभाइ, बी. बी. एन्ड कम्पनी,
तथा ए. एम. कम्पनी तरफथी प्रसिद्ध थयेला
ग्रन्थो मळेळे.

लखो—

सलोत अमृतलाल अमरचन्द्र,
काठियावाड पालीताणा.

